

PIEKSÄMÄEN KAUPUNGIN VAUVAPERHETYÖ
VANHEMPIEN KOKEMANA

Pia Kannosto

Opinnäytetyö, kevät 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Pieksämäki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Kannosto, Pia. Pieksämäen kaupungin vauvaperhetyö vanhempien kokemana. Pieksämäki, kevät 2013, 54s., 2 liitettä. Diakonia- ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää millaisena vanhemmat kokevat vauvaperhetyön Pieksämäellä. Pieksämäen kaupungin vauvaperhetyötä toteutetaan kolmessa eri yksikössä: lastenneuvolassa, perheneuvolassa ja lastensuojelussa. Tavoitteena oli selvittää millaisena vanhemmat kokivat saadun tuen ja mitä kehitettävää siinä on. Tutkimuksessa syvennyttiin kuuteen eri kokonaisuuteen: vauvaperhetyöntekijän ja asiakkaan suhde, vauvan ja vanhemman välinen suhde ja varhainen vuorovaikutus eli kiintymyssuhdetarastelu, vanhemmuus, vanhemman jaksaminen, parisuhde sekä kehitysalueet vauvaperhetyössä.

Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Aineistonkeruumenetelmänä oli kyselylomake avoimilla kysymyksillä. Aineistonkeruun toteutuksessa perhetyöntekijät toimittivat kyselylomakkeet vauvaperhetyössä olleille vanhemmille ja ne palautuivat suljetuissa kirjekuorissa perhetyöntekijän kautta minulle. Kyselylomakkeita lähetettiin 15 kappaletta ja niistä palautui 9 kappaletta. Tutkimuksen aineisto litteroitiin ja analysoitiin sisällönanalyysia käyttäen.

Tutkimustulosten mukaan vanhemmat ovat tyytyväisiä saamaansa tukeen vauvaperhetyössä. Vanhemmat kokivat suurimpana apuna keskustelut työntekijän kanssa. Myös neuvot, esimerkit, palaute, yhteinen tekeminen sekä mallintaminen nousivat vastauksissa hyviksi tuen muodoiksi. Kodinhoidollinen apu sekä vanhempien oman ajan saaminen koettiin myös hyödylliseksi. Kehitettävää työskentelystä ei paljoa noussut. Yksi vanhemmista esimerkiksi olisi halunnut toisen perhetyöntekijän mukaan käynneille ja muutama pohti käytien määrän riittävyttä.

Avainsanat: vauvaperhetyö, perhetyö, varhainen vuorovaikutus, kiintymyssuhdeteoria, vanhemmuus, parisuhde, jaksaminen, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Kannosto, Pia. A family with babies work in Pieksämäki by parents experiences. Spring 2013, 54 p., 2 appendices. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Bachelor of Social Services (UAS).

The aim of this study was to find out how parents experiences a family with babies work in Pieksämäki. There are three different places in Pieksämäki which develop a family with babies work: child health centre, family centre and child welfare. The aim was also to find out how parents experienced support and what it is to be developed. In this study were six main themes: family worker's and parents relationship, baby's and parents' relationship and early interaction ergo attachment analysis, parenthood, parents coping, intimate relationship and development areas.

In this study was used the qualitative method. The material was collected with a questionnaire, with open questions. The material collection happened with family workers, they delivered questionnaires to the parents who were in a family with babies work and they were returned in closed envelopes by family worker to me. Questionnaires were sent 15 pieces and 9 of them were returned. The material of study was transcribed and analyzed using content analysis.

According to the results of the study, parents were happy with support they have had from a family with baby work. Parents experienced that biggest help was conversations with family worker. Also advice, examples, feedback and modeling rise of good support format. Housekeeping help and parents getting own time, was also experiences as useful. Development ideas did not raise much. One of the parents for example wanted other family worker along to visits and few ponder about visits adequacy.

Keywords: babyfamily work, family work, early interaction, attachment theory, parenthood, intimate relationship, cope, qualitative research

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 VAUVAPERHETYÖ	6
2.1 Vauvaperhetyön määritelmä ja sitä toteuttavat tahot	6
2.2 Vauvaperhetyö lastenneuvolassa	8
2.3 Vauvaperhetyö perheneuvolassa	10
2.4 Vauvaperhetyö lastensuojelussa	11
2.5 Ajankohtaiset kehittämissohjelmat liittyen vauvaperhetyöhön	13
3 VAUVAPERHETYÖN KESKEISET SISÄLLÖT	15
3.1 Vanhemmuuden tukeminen	15
3.2 Varhaisen vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen tukeminen	18
3.3 Parisuhteen tukeminen	22
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TEHTÄVÄT	25
5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	26
5.1 Tutkimusmenetelmä	26
5.2 Kohderyhmän rajautuminen ja tutkimusaineiston kerääminen	26
5.3 Tutkimusaineiston analysointi	29
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	31
6.1 Vauvaperhetyöstä yleisesti ja työntekijän rooli	31
6.2 Tuki varhaiselle vuorovaikutukselle ja kiintymyssuhteelle	32
6.3 Tuki vanhemmuuteen ja parisuhteeseen	33
7 POHDINTA	36
7.1 Tutkimustulosten tarkastelua, johtopäätökset ja jatkotutkimushaasteet	36
7.2 Tutkimuksen luotettavuus	39
7.3 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu	40
LÄHTEET	43
LIITE 1: Kyselylomake	48
LIITE 2. Analyysirunko	54

1 JOHDANTO

Pientä tuhinää kehossa, uuden maailman kohtaamista, pilvilinnassa eloa, äidin ja isin rakkautta sekä onnea. Tällaisia mielikuvia ihmisillä on usein vauva-ajasta sekä vanhemmuudesta. Aina kuitenkin asiat eivät vauvan saavuttua maailmaan suju niin kuin on suunniteltu ja silloin perheet voivat tarvita ammattilaisten apua. Tässä tutkimuksessa on selvitetty Pieksämäen kaupungin vauvaperhetyön asiakkaiden, eli vanhempien kokemuksia vauvaperhetyön laadusta ja kehittämistarpeista. Tavoitteena oli saada selville vauvaperhetyön vahvuudet sekä kehittämistarpeet. Tutkimus on ajankohtainen, sillä vauvaperhetyötä kehitetään jatkuvasti niin valtakunnallisesti kuin Pieksämäelläkin.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen kirjassa Lapsiperheiden hyvinvointi 2009 on kartoitettu lapsiperheiden nykytilannetta. Vaikkakin perheiden, lasten ja nuorten terveys ja hyvinvointi on parantunut viime vuosikymmenien aikana, yhteiskunnalla ja toimijoilla on silti haasteita. Väestön ikärakenne aiheuttaa syntyvyyden laskua, samoin opintojen pitkittyminen ja työelämän epävarmuus. Toimeentulon vaikeudet, työelämän haasteet ja parisuhteen ristiriidat heijastuvat lasten asemaan, sillä ne usein kuormittavat vanhemmuutta ja ovat yhteydessä lasten hoitoon. Suurimpina haasteina perheille ovat työn ja perheen yhteensovittaminen. Lapsiperheiden palveluihin kohdistuu nykyään suuria paineita, vaikkakin yleinen vauraus on maassamme kasvanut, on hyvinvointijärjestelmän ylläpito paineiden alla. (Puska 2009, 3-4.)

Vauvaperheiden kanssa tehtävä työ on kiinnostanut minua opintojeni aikana ja halusin keskittyä opinnäytetyössäni siihen hieman syvemmin. Kartoitan tutkimuksessani vanhempien kokemuksia vauvaperhetyöstä Pieksämäellä lastenneuvolassa, perheneuvolassa ja lastensuojelussa. Aihe on ajankohtainen, sillä tällä hetkellä varhaista tukea ja vauvaperhetyötä kehitetään Pieksämäellä sekä muualla Suomessa. Pieksämäen kaupunki voi hyödyntää tutkimusta vauvaperhetyön kehittämisessä ja arvioinnissa. Ammatillisena tavoitteenani on kehittyä tieteellisten tekstien kirjoittamisessa sekä tutkimusten toteuttamisessa. Tavoitteenani on myös saada laajemmin tietoa vauvaperhetyöstä sekä sen sisällöistä.

2 VAUVAPERHETYÖ

2.1 Vauvaperhetyön määritelmä ja sitä toteuttavat tahot

Perinteisesti vauvatyö oli työtä terveydenhuollossa äitiys- ja lastenneuvolassa. Vauvatyöhön ja vauvoihin liittyvät tutkimukset ovat olleet hyvin vähäistä aina vuoteen 2000 asti. Erilaisista teorioista riippumatta vauvakuva oli samanlainen, siinä tarkasteltiin äitiyttä ja vauvaa sen osana. Vauvan ajateltiin olevan avuton, osaamaton ja lähes autistinen. Nykyisin vauvakäsitys on kuitenkin toinen, on ymmärretty vauvan aivojen kehityskaari sekä ympäristön vaikutus vauvaan. Myös isän rooli on tiedostettu aikaisempaa paremmin. Mitä enemmän vauvoja on tutkittu, sitä sosiaalisemmaksi ja taitavammaksi he ovat osoittautuneet. 1990-luvun laman jälkeen Suomessa alettiin kehittää avotyötä, jolla vähennettäisiin kallista laitoshoidoa. Kotikäyntien avulla tapahtuva perhetyö alkoi tällöin lisääntyä. Vauvaperhetyö syntyi samalla, kun haluttiin kohdennettua apua varhaiseen vuorovaikutukseen, äitien masennukseen, vauvan kehityksen ongelmiin ja lapsiperheiden sosiaalisiin ongelmiin. (Kuosmanen 2009, 10–11.)

Perhetyö tarkoittaa työtä, jonka kohteena ovat perheet ja niiden jäsenet, heille tehdään tai heidän kanssaan tehdään jotain. Tarkoituksena on erilaisten työmuotojen avulla turvata perheen hyvinvointi. Perhetyötä toteutetaan muun muassa neuvolassa, varhaiskasvatuspalveluissa, sosiaalitoimistossa, koulussa, kotipalvelussa, perhe- ja kasvatusneuvolassa, lastensuojelulaitoksissa ja sairaaloissa. Sitä tehdään niin julkisella sektorilla avopalveluna kuin järjestöissä, seurakunnissa sekä yrityksissä. Perhetyö voi olla muodoltaan avohuollollista, toiminnallista, tukevaa, tehostettua tai koko perheen yhdistettyä hoitoa. (Vuori & Nätkin 2007, 7-8; Heino, Berg & Hurtig 2000, 10.) Vauvaperhetyöllä tarkoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon sisällä tehtävää avohuollon hoitotyön auttamismenetelmää. Se on perhetyötä, jossa vauva on työskentelyn keskiössä ja tavoitteet ovat sen mukaisia. Vauvaperhetyö rajataan ajallisesti lapsen ensimmäiseen elinvuoteen, jolloin vauvan ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta luodaan. (Korhonen & Sukula 2004, 11.)

Työn erityisominaisuutena on kiintymyssuhteen häiriöitä ennaltaehkäisevä työ, jonka tavoitteena on tukea vauvaperheitä varhaisessa vuorovaikutuksessa ja kiintymyssuhtees-

sa sekä vanhemmuudessa. Tarkoituksena on myös antaa vanhemmille tietoa ja tukea lapsen hoidollisissa asioissa, edistää lapsen kehityksen kannalta hoitoympäristöä ja antaa palvelunohjausta. Kotiin vietävän vauvaperhetyön lisäksi vauvaperhetyötä tehdään ensikodeissa, päiväryhmissä, perhekuntoutuksessa sekä erikoissairaanhoidossa. Erikoissairaanhoidon vauvaperhetyön perusteena on usein lapsen keskosuus, sairaus tai kehitysviive. Vauvaperhetyötä voidaan tarkastella Tarja Heinon (2008) tekemän jäsenyyksen kautta: Se on vauvaperheille suunnattua ja etenee vaatimustasoltaan seuraavasti: perhepalvelut, ennaltaehkäisevä lastensuojelu, peruspalvelun perhetyö, lastensuojelun avoimuuden perhetyö, intensiiviperhetyö ja perhekuntoutus ammatillisessa yksikössä. (Korhonen & Sukula 2004, 11, 34–35; Inkinen, henkilökohtainen tiedonanto 26.2.2013; Kuosmanen 2009, 13–14.) Tässä tutkimuksessa vauvaperhetyöllä tarkoitetaan lastenneuvolassa, perheneuvolassa sekä lastensuojelussa tehtävää kunnallista kotiin vietävää perhetyötä, jonka asiakkaina ovat perheet, joissa on alle 1-vuotias lapsi. Pieksämäen kaupungin vauvaperhetyö on kotiin vietävää perhetyötä ja se tapahtuu perheen maaperällä, kotona (Suhonen, henkilökohtainen tiedonanto 4.9.2012).

Ensisijaisesti vauvaperhetyön asiakkuus määräytyy vanhempien vapaaehtoisuuden pohjalta ja sitä toteuttavat ammattilaiset, jotka tekevät perhetyötä perheen kanssa perheen maaperällä, eli esimerkiksi kotona. Vauvaperhetyötä tehdään perheissä, joihin odotetaan lasta tai se on juuri syntynyt. Uuden perheenjäsenen odotus ja syntymät ovat vaihteita, jotka tuovat suuria psyykkisiä muutoksia perheen elämään. Asioita, jotka käynnistävät vauvaperhetyön voivat olla vanhemmuuteen kasvaminen, vuorovaikutussuhde vauvaan, parisuhde sekä jaksaminen ja arjen hallinta. Myös äidin synnytyksen jälkeinen masennus sekä lapsen kehityksen ongelmat, voivat olla perheissä haasteina. Työskentelyssä ensisijaisena on eteneminen perheiden tarpeiden sekä halujen mukaisesti. Ja pääpaino sitä tehdessä on vauvan ja äidin vuorovaikutuksessa sekä vanhemmuuden ja arjen vahvistamisessa. (Jouhki, Lipponen, Markkanen, Prusila, Salo & Toivanen 2010, 170; Kuosmanen 2009, 12–13.)

Vauvaperhetyö on konkreettisesti ohjausta, neuvontaa ja keskustelua, vanhempien jaksamisen ja arjen tukemista, verkostojen rakentamista sekä palvelunohjausta. Tavoitteena on antaa vanhemmille tietoa ja tukea lapsen hoidollisissa asioissa ja edistää lapsen kehityksen kannalta hoitoympäristöä. Äidit usein tarvitsevat tietoa vauvan kehityksestä, hoidosta sekä esimerkiksi imetyksestä. Työntekijät saattavat opettaa myös vanhemmille

esimerkiksi vauvahierontaa ja viedä lapsia ulos, jotta äiti saisi levähtyä hetken. Perheyön menetelminä vauvaperheissä käytetään varhaisen vuorovaikutuksen menetelmiä, havainnointia, parisuhteen ja vanhemmuuden- sekä arjen tukemisen menetelmiä. (Korhonen & Sukula 2004, 11, 34–35; Inkinen, henkilökohtainen tiedonanto 26.2.2013;

Pieksämäen kaupungin vauvaperhetyötä toteutetaan Pieksämäen kaupungin perhekeskuksessa, Palvelukeskus Kanttilassa. Vauvaperhetyötä tehdään kolmessa eri yksikössä: lastenneuvolassa, perheneuvolassa sekä lastensuojelussa. Lastenneuvolan sekä perheneuvolan työskentely perustuu varhaiseen tukeen, kun lastensuojelun työskentelyssä perheet tarvitsevat laajempaa tukea. (Suhonen, henkilökohtainen tiedonanto 4.9.2012.) Pieksämäen Perhekeskus pystyy kohtamaan vauvaperheet erilaisissa elämäntilanteissa, lastenneuvola ja perheneuvola ehkäisevinä palveluina sekä lastensuojelun perhetyö muodostavat kokonaisuuden, josta jokaiselle perheelle löytyy oikeanlainen tuki. Jos kuitenkin ilmenee, että vauvaperhe tarvitsee vain esimerkiksi kodinhoidollista tai lapsia hoitavaa palvelua, löytyy Pieksämäeltä kaupungin kotihoidon lapsiperheiden kotipalvelu. Kotipalvelua saavat perheet, jotka tarvitsevat perustellun syyn vuoksi apua lasten hoidossa tai kodinhoidollisissa tehtävissä. Syynä avuntarpeeseen saattaa olla äidin tai isän sairastuminen, rasittuneisuus tai läheisten avun puute. Hoito voi olla tilapäistä tai suunniteltua pitkäaikaista apua. Kotipalvelu on maksullista. (Pieksämäen kaupungin kotihoidon lapsiperheiden kotipalvelu i.a.)

2.2 Vauvaperhetyö lastenneuvolassa

Kansanterveyslain (1972 ja 2006) mukaan kunnan on järjestettävä terveysneuvontaa perusterveydenhuoltona, johon myös lastenneuvolatoiminta kuuluu. Lastenneuvolan yleistavoite on lasten fyysisen ja psyykkisen terveyden sekä perheiden hyvinvoinnin paraneminen, varsinkin erityistä tukea tarvitsevilla perheillä. Tarkoituksena on, että seuraavan sukupolven terveyden ja vanhemmuuden voimavarat ovat paremmat kuin nykyisen, ja perheiden väliset terveyserot ovat kaventuneet. Muina tavoitteina ovat muun muassa jokaisen vanhemman mahdollisuus luoda lapsen turvallinen, vastavuoroinen kiintymyssuhde sekä muodostaa myönteinen käsitys lapsesta ja itsestään vanhempänä. Perhekeskeisellä työllä vanhempien halutaan pystyvän huolehtimaan parisuhteestaan ja vanhemmuudestaan siten, että he pystyvät pitämään huolta lapsestaan

sekä tukemaan tämän kehitystä. Tuen lisääminen lapsiperheille ja tasa-arvon lisääminen varhaista tukea kohdennuttaen ovat myös tavoitteina. Lapsen etu on aina ensisijainen päämäärä, ja se pystytään toteuttamaan puuttumalla varhain kaikkiin hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 20–21; Lindholm 2007, 19, 113.)

Lastenneuvolassa kohdattaessa perheitä huomataan jos joidenkin perheiden tilanne ja lasten käyttäytyminen antavat aihetta huoleen. Aina huoli ei kuitenkaan ole riittävän vakava tai selvästi muotoiltavissa, jotta yhteydenotto tapahtuisi esimerkiksi lastensuojeluviranomaisiin, mielenterveys tai päihdehoidon ammattilaisille. Näissä tilanteissa matkalla kynnyksellä tapahtuva tuki ja keskustelu perheiden kotona lastenneuvolan kautta ovat nopein ja paras apu. Perhetyön liittämistä lastenneuvolatyöhön on hyviä kokemuksia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 35.) Perhetyöntekijä lastenneuvolassa on Pieksämäellä uusi kokeilu, joka on alkanut vuonna 2011 elokuussa. Se on alkanut hyvin ja asiakkaat ovat ohjautuneet näin avunpiiriin jo varhain. (Inkinen, henkilökohtainen tiedonanto 2013.)

Lastenneuvolan perhetyöntekijän tehtävänä on tukea ja edistää erityistä tukea tarvitsevien perheiden elämänhallintaa. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi äidin jaksamattomuus tai lievä masennus, yksinhuoltajan tai nuoren vanhemman epävarmuus, lapsen levottomuus tai uhmakkuus sekä maahanmuuttajaperheiden tilanne. Tehtäväalueeseen kuuluu myös vanhemmuuden tukeminen, lasten hoidon ja kasvatuksen tuki esimerkiksi, kun ongelmana on yksittäisen perheenjäsenen sairaus. Lisäksi avun tarvetta voivat aiheuttaa perheen toimintakyky ja vanhempien kyky sopeutua perhe-elämän haasteisiin sekä uusiin elämäntilanteisiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 35.) Pieksämäen neuvolan perhetyö on lyhytkestoista ja käyntejä on 5–7 kappaletta yhteensä. Laadultaan neuvolan perhetyö on ennaltaehkäisevää, jos tuki ei kuitenkaan riitä, ohjataan perhe muun tuen piiriin. Pieksämäellä lastenneuvolan asiakkaat siirtyvät perheneuvolan tai lastensuojelun asiakkaiksi kun nähdään tuen tarpeen jatkuvan (Pieksämäen kaupunki i.a. a; Inkinen, henkilökohtainen tiedonanto 26.2.2013).

Tärkeää on, että lastenneuvolan perhetyöntekijä toimii yhteistyössä muiden sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. Erityisesti on syytä huolehtia perhetyöntekijän ja lastensuojelun tiiviistä yhteistyöstä. Myös konsultaatiomahdollisuus ja yhteistyö tulee

olla perhetyöntekijälle mahdollista myös neuvolalääkäriin. Työparia suositellaan perhetyöntekijälle, varsinkin vaativammissa tapauksissa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisussa suositellaan, että lastenneuvolassa on perhetyöntekijä, jolla on sosiaalialan osaamista. Tarkoituksena olisi, että he toimivat terveydenhoitajien työparina tukea tarvitsevilla perheillä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 36.) Pieksämäen lastenneuvolassa toimiva perhetyöntekijä toimii lastenneuvolan sekä perheneuvolan perhetyössä. Hänellä on sosiaalialan koulutus ja aikaisempaa kokemusta muun muassa varhaiskasvatuksesta. Lastenneuvolan perhetyöntekijän työparina toimii terveyden hoitaja ja yhteistyö on kiinteää. Uutena toimintana Pieksämäellä ollaan käynnistämässä Mannerheimin Lastensuojeluliiton kouluttamaa Vahvuutta vanhemmuuteen vertaisryhmää. Terveydenhoitaja ja perhetyöntekijä vetävät ryhmää, joka kokoontuu joka toinen viikko 12 kertaa. Ryhmä on kohdennettu ensimmäisen lapsen saaneille perheille, jolloin lapsi on 2–6 kk ikäinen ryhmän alkaessa. (Inkinen, henkilökohtainen tiedonanto 26.2.2013.)

2.3 Vauvaperhetyö perheneuvolassa

Sosiaalihuoltolaki (1982) määrittelee, että osana asukkaiden sosiaalipalveluita kunnan on huolehdittava kasvatus- ja perheneuvontapalveluiden järjestämisestä. Kasvatus- ja perheneuvonnalla tarkoitetaan asiantuntija avun antamista perheille kasvatus- ja perheasioissa. Myös lapsen myönteistä kehitystä edistävää psykologista, sosiaalista sekä lääketieteellistä tutkimusta ja hoitoa on saatava perheneuvolasta. (Sosiaalihuoltolaki 1982.)

Perheneuvolan tarkoituksena on tukea lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. Pieksämäen perheneuvolan toiminta-ajatuksena on tarjota kasvatus- ja perheneuvontaa. Työ on laadultaan ennaltaehkäisevää sekä korjaavaa. Tavoitteena on luoda edellytykset lapsen turvallisille kasvuolosuhteille sekä lisätä perheenjäsenten ja perheiden toimintakykyä sekä psykososiaalista hyvinvointia. Myös lasten ja nuorten psyykkisten oireiden arviointi ja hoito kuuluu perheneuvolan tehtäviin. Perheneuvolan palveluihin kuuluvat puhelinneuvonta sekä konsultaatio, vanhempien neuvonta ja tukeminen, perhetilanteiden selvittely, perheneuvonta ja terapia, parisuhdeterapia, lasten ja nuorten psykologiset tutkimukset sekä yksilöterapiat, puheen kehitykseen liittyvät tutkimukset ja puheterapia, avioeroon liittyvien perheasioiden sovittelu, lähisuhdeväkivaltatyö sekä perhetyö. Pieks-

sämäen perheneuvolan perhetyöntekijöinä toimii kaksi työntekijää. (Pieksämäen kaupunki i.a. b.)

Edellä mainitut perheneuvolan palvelumuodot tukevat lapsiperheiden elämänkaarta. Vauvaperheissä voi olla huolena jaksaminen, lapsen hoito, parisuhdeongelmat tai muuta tuen tarpeet. Kun ongelmat eivät ole edenneet vielä lastensuojelutarpeisiin asti, on perheneuvola oikea paikka etsiä ratkaisuja yhdessä huoleen perheen kanssa (Pieksämäen kaupunki i.a. b). Perheneuvolan periaatteena on, että perhe ottaa sinne itse yhteyttä, lääkäri tai terveydenhoitaja voi suositella palvelua, mutta sinne ei voi kirjoittaa lähetettä. Perheneuvola toimii sosiaalitoimen alaisena ja palveluihin on usein pitkät jonot. Kaikilla paikkakunnilla ei perheneuvola ole ollenkaan, sillä kunnat järjestävät palveluita vaihtelevilla tavoilla. (Hermanson 2012.)

2.4 Vauvaperhetyö lastensuojelussa

Lastensuojelulain 34§:ssa määritellään, että sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on ryhdyttävä viipymättä avohuollon tukitoimiin jos kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä taikka jos lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea vanhempien tai huoltajien kasvatuskykyä ja – mahdollisuuksia. (Lastensuojelulaki 2007.) Lastensuojelun vauvaperhetyö on yleensä vapaaehtoisuuteen perustuva asiakkuus lastensuojelun avohuollon tukitoimena. (Saarnio 2004, 248.)

Lastensuojelun asiakkuuden prosessi alkaa kun lastensuojelun sosiaalityöntekijä käynnistää lastensuojelun tarpeen selvityksen. Jos sosiaalityöntekijä tekee päätöksen eli tarvearvion perheen tarpeesta lastensuojelutyölle, tarkoittaa se jatkotoimenpiteinä avohuollon tukitoimia, lapsen kiireellistä sijoitusta tai huostaanottoa ja niihin liittyvää sijaishuoltoa ja jälkihuoltoa. Lapsen lastensuojelun asiakasprosessista on vastuussa siihen nimetty lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Lastensuojelulaissa kunta veloitetaan avohuollon järjestämiseen, tehtävän työn sisältö määräytyy perheelle tehdyn asiakasuunnitelman mukaisesti. Lastensuojelun avohuollon tukitoimet sisältävät seuraavat kohdat, joita kunnan on varauduttava tarjoamaan tarvittaessa perheille: lapsen ja per-

heen tukeminen ongelmatilanteiden selvittämiseen, taloudellinen tukeminen, tukihenkilö tai – perhe, perhetyö, lapsen kuntouttamista tukevat hoito- ja terapiapalvelut, koko perheen sijoitus perhe- tai laitoshoitoon, vertaisryhmätoiminta, loma- ja virkistystoiminta sekä muita lasta ja perhettä tukevia tukitoimia sekä palveluita. (Heino 2008, 15–17; Lastensuojelulaki 2007.)

Lastensuojelun perhetyössä työskentely koostuu tutkimuksesta ja arvioinnista, tuesta ja ohjauksesta sekä hoidosta ja kuntoutuksesta. Kun perhetyöllä tavoitellaan muutosta perheeseen, lasten asemaan, vanhemmuuteen, kasvattamiseen, huolenpitoon tai kysymys on kriisistä, puhutaan kuntouttavasta perhetyöstä. Perhetyö voi olla nopeaa vastaten äkilliseen elämänkriisiin, jolloin työskentely on tiivistä ja intensiivistä. Se voi myös olla pitkäkestoista työskentelyä, jolloin perhetyöstä muodostuu lapsuuden mittainen huostaanottoa ehkäisevä palvelu. Lastensuojelun perhetyöllä pyritään ehkäisemään lapsen huostaanotto, ja se on aina lapsilähtöistä sekä perhettä tukevaa. Työ on laadultaan psykososiaalista, toiminnallista ja monimuotoista työtä, jota tehdään perheen kotona lapsen kasvuympäristössä. Perhetyöhön usein kytetään myös muita palveluita, jolloin asiakasta vastaa moniammatillinen ryhmä. Lastensuojelun perhetyötä arvioidaan säännöllisesti asiakkaiden ja vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. (Heino 2008, 46–47.) Lastensuojelun vauvaperhetyöntekijät Pieksämäellä ovat käyneet Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen - koulutuksen sekä joukon muita erilaisia koulutuksia, jotka tukevat vauvaperheiden kanssa työskentelyä. Työskentely Pieksämäen lastensuojelun vauvaperhetyössä tapahtuu muutaman perhetyöntekijän voimin. Käyntejä perheessä on tuen tarpeesta riippuen ainakin kerran viikossa, joskus enemmän. (Suhonen, henkilökohtainen tiedonanto 4.9.2012.)

Lastensuojelun vauvaperhetyön toteuttavat Suomessa myös ensikodit. Ensikotitoiminta sekä päihdekuntoutukseen erikoistuneet ensikodit ovat perhekuntoutusta ammatillisessa laitoksessa. Näissä työskennellään enimmäkseen mielenterveys- ja päihdeongelmaisten perheiden kanssa. Vauvaperheille on olemassa myös noin viikon mittaisia perhekuntoutuskursseja, järjestäjinä ovat yleisimmin lastensuojelu- ja potilasjärjestöt. (Kuosmanen 2009, 14.) Pieksämäellä toimii Kirkkopalveluiden ylläpitämä Perhekuntoutuskliniikka Ruusu, jossa kuntoutusprosessi koostuu ympärivuorokautisesta jaksosta perhekuntoutuskliniikalla sekä tarpeenmukaisesta tuesta perheen kotona. (Perhekuntoutuskliniikka Ruusu i.a.)

2.5 Ajankohtaiset kehittämisohjelmat liittyen vauvaperhetyöhön

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2012–2015 määrittelee sosiaali- ja terveysalan uudistustyön tavoitteet sekä toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Kaste- ohjelman tavoitteena on hyvinvointi- sekä terveyserojen kaventaminen ja, että sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteet ja palvelut olisi rakennettu asiakaslähtöisesti. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluita halutaan uudistaa, tarkoituksena on vahvistaa ehkäiseviä ja varhaisen tuen palveluita sekä kehittää lastensuojelutyötä. Erityisesti lastensuojelun avohuollon kehittäminen sekä kotiin vietäviä palveluita tahdotaan viedä eteenpäin. Tarkoituksena on myös arvioida lasten ja nuorten ehkäisevien terveyspalvelujen vaikuttavuutta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 22–23.) Kunnallinen vauvaperhetyö sijoittuu varhaisentuen sekä lastensuojelun avohuollon kehittämisen kohteisiin, vauvaperhetyön arvioinnin kehittäminen on ensisijaisen kannattavaa, jotta tiedetään missä asioissa on uudistamisen tarvetta.

Pieksämäellä ennaltaehkäisevän ja varhaisentuen työn kehittäminen on otettu tavoitteeksi, ja vauvaperhetyön kehittäminen kuuluu luonnollisesti kokonaisuuteen. Lasten ja nuorten Pieksämäki- hyvinvointisuunnitelmassa 2009–2013 todetaan, että Pieksämäellä vauvaperhetyöhön tullaan panostamaan ja muun muassa kotikäyntejä lisätään. Hyvinvointisuunnitelmassa koko kaupungin strategisena suunnitelmana on perhetyön suuntaaminen ennaltaehkäisevään työhön ja vauvaperheisiin. (Pieksämäen kaupunki 2009.) Pieksämäen hyvinvointisuunnitelmassa esiintyy Kataisen hallitusohjelman perhepolitiikan ajatukset. Hallitusohjelman tavoitteena on muun muassa lapsiperheiden kotipalveluiden ja matalan kynnyksen palveluiden kehittäminen ja lisääminen. Tämän lisäksi tukea vanhemmuuteen sekä parisuhteeseen tulisi lisätä ja kehittää. Lastensuojelussa painopistettä halutaan siirtää ennaltaehkäisevään ja varhaisiin tukipalveluihin, myös turvakotipalveluita halutaan lisätä. (Valtioneuvoston kanslia 2011.)

Valtakunnallisesti Suomessa vauvojen huostaanotot ovat vähentyneet, kun taas murrosikäisten huostaanotot ovat yleistyneet. Tämän on tulkittu johtuvan vauvaperhetyön vahvistumisesta; vauvaperheiden kohdalla varhaista tukea on kohdennettu vanhemmuuden tukemiseen. Vauvaperheille tarjotaan huostaanoton sijasta kuntoutusta koko perheelle tai avohuollon tukitoimia perhetyön muodossa. Nyt onkin mietitty, että kertooko tämä toimintapolitiikan muutos varhaisen tuen hyvästä kohdentumisesta vai täysin päinvas-

taisesta kehityksestä; ryhdytäänkö huostaanottoihin vasta murrosiässä kun avohuollon tukitoimilla on liian pitkään yritetty tukea vanhemmuutta kun lapsen etu vaatisi huostaanottoa. (Heino 2008, 12–13.) Suomessa strategisena linjauksena on ehkäisevän- ja varhaisen työn kehittäminen, kuten Kataisen hallitusohjelmassa, Kaste-kehittämisohjelmassa sekä Pieksämäellä kaupungin oma kehittämissuunnitelmassa voimme nähdä. On tärkeää, että kehittäjät arvioivat jo toteutuneen työn laatua sekä vaikuttavuutta, jotta varhaista tukea osattaisiin kohdistaa perheille oikealla tavalla. Esimerkiksi aikaisemmin perheet käyttivät paljon kotipalvelua, mutta nykyisin palvelun määrä on rajusti vähentynyt eikä sitä ole edes saatavilla kaikissa kunnissa (Heino 2008, 11).

3 VAUVAPERHETYÖN KESKEISET SISÄLLÖT

3.1 Vanhemmuuden tukeminen

Vanhemmuus alkaa kun ensimmäinen lapsi syntyy, vanhempien omat vanhemmuuden juuret löytyvät vanhemmuuden kohteena olemisesta. Vanhemmuutta kuvataan tutkimuskirjallisuudessa elämänkaareen kuuluvana muutosprosessina, kehitystehtävänä tai yhdeksi perheen elämänjaksoksi. Vanhemmuus edellyttää kykyä asettaa lapsen hyvä oman edelle. Vanhemman tarvitsee sietää toisen riippuvuutta ja tarvitsevuutta vähintään kaksikymmentä vuotta. Vanhemmuus edellyttää myös omasta ajasta ja välittömästä mielihyvän tavoittelemisesta luopumista sekä lapselle ja perheelle omistautumista. Kyse on myös siitä miten nämä edellä mainitut asiat ovat nautinnollisia ja suuremman ilon sekä mielihyvän lähde kuin lapsettomana oleminen. Jos vanhempi taasen kokee ne kielteisiksi, lapsen kokemus vanhemmuuden kohteena olemisesta ei ole kovin rakentava. Vanhemmuus on ennen kaikkea vuorovaikutusta aikuisen ja lapsen välillä. (Schmitt 2003, 298–314.) Tiivistettynä voidaan ajatella vanhemmuuden olevan vastuuta sekä halua sitoutua lapsen kasvattamiseen ja tukemiseen aina aikuisuuteen asti, myös lapsen kehityskriisien aikana (Hyvärinen 2007, 354).

Vanhemmuutta voidaan määritellä erilaisilla tavoilla, se voi olla biologista, sosiaalista, juridista tai psykologista. Biologisella vanhemmuudella tarkoitetaan äitiä ja isää, jotka ovat hedelmöittäneet lapsen. Biologisilla vanhemmilla on juridiset oikeudet ja velvoitteet, myös isyyden tunnustamisen tai adoptoinnin kautta tullaan juridisiksi vanhemmiksi. Sosiaalisella vanhemmuudella tarkoitetaan lapsen kanssa asumista ja kasvatusvastuun jakamista, tällaisia tapauksia ovat esimerkiksi uusperheiden vanhempisuhteet. Psykologisella vanhemmuudella kuvataan lapsen ja aikuisen välistä kiintymykseen perustuvaa suhdetta. Tällöin vanhempi on onnistunut luomaan lapsen turvallisen kiintymyssuhteen. Vanhemmat eivät välttämättä ole lapselle perinteisesti isä ja äiti, lapsella voi myös olla yksi vanhempi, sijaisvanhemmat, uusperhe tai samaa sukupuolta olevat vanhemmat. (Hyvärinen 2007, 354.)

Vanhemmuus voi olla myös jaettua tai yksinhuoltajuutta, sillä nykyään vanhempien avioerot ovat yleisiä. Suomessa lähes puolet nykyään solmituista avioliitoista päättyy

eroon. Avioeron myötä perhesuhteet muuttuvat, syntyy lähi- ja etävanhempia, yksinhuoltajia, uusperheitä sekä perheitä, joista toinen vanhemmista lähtee ja lopettaa yhteydenpidon. Eron tultua on tärkeä huolehtia lasten hyvinvoinnista sekä siitä, miten ero vaikuttaa lapseen ja miten lapsen suhde säilyy muualla asuvaan vanhempaan. Jos toinen on yksinhuoltaja, on tärkeää pitää lapselle myönteistä kuvaa toisesta vanhemmasta. Vaikka lapsia miten valmisteltaisiin eroon, on varauduttava oireiluun ainakin kahden vuoden ajan. Vanhemmilla on kuitenkin keskeinen rooli vaikuttaa siihen miten lapsella jatkuu turvallinen arki sekä suhde molempiin vanhempiinsa. Useat tutkimukset osoittavat, että se miten vanhemmat itse sopeutuvat eroon, vaikuttaa myös lapsen sopeutumiseen. (Hokkanen 2002, 119–125; Spock 1990, 77–82.).

Vanhemmuuden yksi tavallisin ongelma on jaksaminen, sillä vanhemmat kokevat huolta omaa jaksamistaan kohtaan nykypäivänä. Se on tavallisin huoli suomalaisilla ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksen mukaan se koskettaa yli puolta heidän tutkimuksensa vastaajista. Muita tavallisia huolia ovat oman vanhemmuuden taidot, maltin menettäminen sekä yhteisen ajan riittävyys lapsen kanssa. Vanhemmat kuitenkin kokivat saavansa näihin asioihin apua tarvittaessa. (Halme, Nykänen, Perälä & Nykänen 2011, 8, 73.) Vuonna 2012 Lapsiperhekyselyyn vastanneista vanhemmista noin 40 % äideistä ja noin 33 % isistä oli huolissaan omasta jaksamisestaan. Jos perheessä on kaksi vanhempaa, huoli jaksamisesta ei ole niin suuri kuin yksinhuoltajilla, joista lähes puolet on huolissaan omasta jaksamisestaan. Työn ja perheen yhteen sovittaminen koetaan usein pulmalliseksi, silti työssäkäyvät vanhemmat eivät huolestu niin paljoa jaksamisestaan kuin työttömät vanhemmat. Tämä saattaa liittyä toimeentuloon, sillä siitä ei tarvitse töitä tekevänä huolehtia. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013.)

Vauvaperhetyön yksi tavoitteista on tukea vanhempien vanhemmuutta ja jaksamista sekä antaa heille voimavaroja arkeen. Monet käytännön asiat kuten kodinhoidollisissa tehtävissä avustaminen sekä lasten hoito, tukevat vanhempien jaksamista. Usein perheet kaipaavat myös apua arjen järjestelyissä ja organisoinnissa, tällöin perhetyöntekijä antaa heille välineitä toimivaan arkeen. (Inkinen, henkilökohtainen tiedonanto 26.2.2013.) Vauvojen kanssa vanhemmat usein tuskastuvat, ettei heillä ole enää aikaa itselleen ja varsinkin ensimmäisen lapsen saaneilla alkaa vauva-arjen opettelu. Joskus perheissä vauvalla on uniongelmia, jotka kuormittavat koko perheen jaksamista. Vauvojen uni-rytmi on aivan toisenlainen kuin aikuisilla, sillä he pystyvät nukkumaan syvää unta päät-

kissä toisin kuin aikuiset. Vauvaperhetyöntekijä voi ohjata perhettä saamaan vuorokausi- ja unirytmit selkeytymään, tärkeää on tällöin huomioida vauvan ikä- sekä kehitystaso ja kuinka vauva syö. Myös nukkumajärjestelyt perheessä kartoitetaan, onko vauvan järkevintä olla perhepedissä vai omassa sängyssään. Tärkeintä vauvaperheissä on säännöllinen arki, joka tuo myös osaltaan turvallisuutta vauvan elämään. (Jouhki ym. 2010, 192–193.)

Vanhemmuutta tuettaessa nousee esille vanhemman mentalisaatiokyky eli kyky pitää mielessä. Mentalisaatiokykyä kuvataan myös reflektiivisen kyvyn käsitteellä. Tällä tarkoitetaan vanhemman kykyä pohtia lapsensa kokemuksia ja tunteita erilaisissa tilanteissa. Mentalisaatiokyvyn avulla vanhempi pystyy ajattelemaan mitä lapsi kokee, kun hän toimii. Tällöin äiti tunnistaa yhteyden lapsen käytöksen ja mielen välillä sekä oman käyttäytymisensä ja tunteiden välillä. Jos mentalisaatiokyky on puutteellista aiheuttaa se käyttäytymisen väärintulkintoja, vuorovaikutusongelmia, pettymisiä ja jopa lapsen laiminlyöntiä tai pahoinpitelyä. Vanhemman mentalisaatiokykyä pystytään mittaamaan arviointimenetelmällä. Vauvaperhetyössä vanhempaa voidaan tukea opettelemaan tätä taitoa. Tällöin työntekijä auttaa äitiä pohtimaan sekä tutkimaan itseään ja vauvaa, molempien tunteita, käyttäytymistä ja niiden yhteyttä. Äitiä esimerkiksi opastetaan huomaamaan milloin vauva tarvitsee hoitoa sekä miten hänen tunnetilojaan ja tarpeita tyydytetään riittävän hyvin. (Jaskari 2008, 126–129; Pajulo & Pyykkönen 2011, 71, 79.) Muita vanhemmuuden ja jaksamisen menetelmiä vauvaperhetyössä on paljon. Tällaisia menetelmiä ovat esimerkiksi vauvaperheen tarvekartta sekä vanhemmuuden tarvekartta. (Inkinen, henkilökohtainen tiedonanto 26.2.2013.)

Svanberg ja Vikblom (2009) selvittivät tutkimuksessaan äitien kokemuksia Perhepaikka Merikehdossa tehtävästä perhetyöstä. Perhetyö tuki vanhemmuutta sekä heidän elämän hallintaa. Tuki koettiin tärkeäksi ja voimaannuttavaksi. Keskustelut, tuki, kodinhoidollinen apu sekä yhteinen ulkoilu koettiin tärkeäksi. Perhetyön kautta äitien itsevarmuus kasvoi ja tämän kautta koko elämän hallinta. Myös Hännisen (2011) tutkimuksessa Vanhempien kokemuksia vauvaperhetyöstä Keski-Pohjanmaalla osoitti vauvaperhetyön tukeneen vanhempien vanhemmuutta sekä jaksamista. Vauvaperhetyö tuki tämän lisäksi myös vanhemman ja lapsen välistä suhdetta.

3.2 Varhaisen vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen tukeminen

Vauvaperhetyötä ohjaavat erilaiset teoreettiset lähtökohdat. Yksi näistä on kiintymyssuhdeteoria, joka perustuu varhaiseen vuorovaikutukseen. Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsi luo tunnesiteen eli kiintymyssuhteen läheisiin ihmisiin perheessä. Lapsi kiintyy ihmisiin, jotka omistautuvat hänelle ja pitävät yllä fyysistä sekä psyykkistä yhteyttä. Hyvässä ja turvallisessa suhteesta lapsi saa hoivaa, turvaa ja lohtua. Heti syntymästä saakka vauva kykenee biologisten, sosiaalisten, kognitiivisten sekä emotionaalisten taitojen avulla etsimään aktiivisesti vuorovaikutusta ja säätelemään omaa käyttäytymistään suhteessa muuhun ympäristöön. (Silvén & Kouvo 2010, 70; Schmitt 2002, 316.)

Toimivassa varhaisessa vuorovaikutuksessa vauvan kanssa edellytetään vastavuoroisuutta niin äidin, isän kuin sisaruksienkin kanssa. Kun toinen ihminen mukautuu vauvan tunnetiloihin sekä huomion kohteeseen, vauvan halu ja taito ilmaista itseään kehittyy. Jo aivan pienestä asti vauva pystyy ilmaisemaan hoivan tarvetta kitisemällä ja itkulla, vanhemman vastatessa tarpeeseen vauva useimmiten tyyntyy. Vauva osaa ilmaista läsnäolonsa katseella, jos äiti tai isä vastaa katseeseen lempeällä äänellä, vauva usein antautuu ”keskusteluun” peilaamalla eli ennakoimalla toisen aikeita sekä seuraamalla vanhempien ilmeitä ja äänitelemällä. Jo vastasyntynyt vauva osaa jäljitellä näkemäänsä, kuten kasvonilmeitä ja eleitä, tästä seuraa vuorovaikutustanssi vanhemman ja vauvan välille. Vuorovaikutushetket muodostavat vastavuoroisuuden vanhemman ja lapsen välillä. Vastavuoroisuus rikkoutuu helposti jos jompikumpi osapuolista ei mukaudu toimintaan. (Silvén 2010, 54–55; Bardy 2009, 178.)

Vanhempien vastatessa vauvan tarpeisiin, he antavat vauvalleen varhaisen kiintymyssuojan. Kiintymys kehittyy, kun vanhemmat suojelevat vauvaa ja vastaavat hänen tarpeisiinsa sekä aktiivisella että tyyntymällä häntä. Kiintymyssuojan ansiosta vauva jää eloon ja alkaa näin kehittyä yksilölliseksi persoonaksi. Vanhempien antaman kiintymyssuojan tarkoituksena on antaa vauvalle mahdollisuus luoda kiintymyssuhde heidän kanssaan. Kiintymyssuhde syntyy vähitellen varhaisen vuorovaikutuksen myötä lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana. Kiintymyssuhde ei rakennu automaattisesti vanhemman ja vauvan välille, vaan vauva kiintyy niihin ketkä ovat ajallisesti riittävän paljon läsnä hänen elämässään ensimmäisen vuoden aikana. Kuitenkaan pelkkä vanhemman fyysinen läsnäolo ei riitä, sillä turvallisen kiintymyssuhteen muodostamiseen

tarvitaan myös vanhemman tarjoama varhainen vuorovaikutus. (Salo 2003, 44–45.) Kiintymyssuhteen kannalta ensimmäinen vuosi on kaikkein herkin, koska silloin kehitykselle on luonteenomaista muovautuvuus, huokoisuus ja vastavuoroisuus. Tämän herkkyyksikauden aikana lapsen sosiaaliset, kognitiiviset ja emotionaaliset taidot kasvavat ja monipuolistuvat. (Punamäki 2011, 113.) Kiintymyssuhteen muodostaminen on ihmisille alkukantainen tarve, ja se on ollut eloon jäämisen ehto alkukantaisissa ihmisryhmissä. Kaikissa ihmiskulttuureissa vahvat pikkulapset selviävät paremmin kuin heikot, myös hoitajan jatkuva hoiva takaa lapselle mahdollisuudet selvitä. (Belsky & Simpsons 2008, 131.)

Kiintymyssuhteen muodostumiseen vaikuttaa kuusi eri osatekijää, jotka ovat tärkeitä kiintymyssuhteen muodostumisen sekä myöhemmän elämän kannalta. Kiintymyssuhteen osatekijät ovat: suhde on pysyvä tai jatkuva, kohteena on tietty henkilö, suhde on emotionaalisesti tärkeä, tavoitteena on yhteyden ylläpitäminen toiseen ihmiseen, vastentahtoinen erossa olo aiheuttaa ahdistusta sekä tyypillistä on turvan, hyvinolon ja lohdun etsiminen. Viimeinen kohta on ehdottoman tärkeä kiintymyssuhteen syntymisen kannalta. (Cassidy 1999, 12.) Äidin ja vauvan välistä kiintymyssuhdetta on tutkittu paljon verrattuna vauvan suhdetta isään. Nykyään kuitenkin on alettu ottamaan isää mukaan tutkimuksiin. On havaittu, että lapsella voi olla eri kiintymyssuhdetyyppi äitiin ja isään. (Hautamäki 2003, 33.) Kiintymyssuhdetyypit voidaan jakaa kahteen ryhmään, turvallisesti ja turvattomasti kiinnittyneisiin. Noin kahdella kolmasosalla kaikista lapsista on turvallinen kiintymyssuhde ja noin kolmasosalla turvaton kiintymyssuhde. (Hughes 2011, 21.)

Turvallisesti kiintyneet lapset ilmaisevat tunteitaan avoimesti, sillä heillä on kokemus läheisen ihmisen saatavuudesta tarpeen vaatiessa. Lapsi myös kokee, että häntä rakastetaan omana itsenään eikä hänellä ole suorituspainetta tästä. Hän on myös uskaltanut olla kiinnostunut ympäristöstään, jakaa mielellään kokemuksiaan muiden kanssa sekä tukeutuu häden hetkellä hoitajaansa. (Silvén & Kouvo 2010, 75; Punamäki 2011, 111.) On havaittu, että turvallisessa kiintymyssuhteessa äidin ja vauvan vuorovaikutuksessa, äiti reagoi hyvin sensitiivisesti, johdonmukaisesti ja asianmukaisesti vauvan viesteihin (Hautamäki 2003, 36.) Turvallinen kiintymyssuhde tukee lapsen kehitystä monella eri osa-alueella, näihin kuuluvat: fysiologinen ja emotionaalinen säätely, sosiaaliset taidot suhteessa ikätovereihin, empatia toisia ihmisiä kohtaan, itseluottamus, lannistumatto-

muus, symboliset leikit, ongelmanratkaisukyky, viestinnälliset ja kielelliset taidot, älyllinen kehitys, omanarvontunne sekä oman minuuden eheytyminen. (Hughes 2011, 20.) Turvattomasti kiinnittyneet lapset eivät käytä äitiään turvapesänään, he myös pyrkivät välttämään osoittamasta tarvitsevuuttaan erityisesti kielteisten tunteiden ilmaisussa. He ovat oppineet, ettei äiti ole saatavilla heidän tarvitsemallaan tavalla eikä hän myöskään reagoi hädästä kertoviin viesteihin, tällöin lapsen täytyy kehittää muita tunteita sääteleviä keinoja. Tämä tarkoittaa, että lapsi joko vaimentaa tai tehostaa omaa kiintymyssuhdejärjestelmäänsä. (Hautamäki 2003, 36–37.) Turvattomasti kiintyneitä lapsia kehitty tavallisesti perheissä, joissa esiintyy tavallista enemmän lapsen laiminlyöntiä, pahoinpitelyä, perheväkivaltaa tai päihteidenkäyttöä. Vanhempi voi myös kärsiä vakavasta masennuksesta tai kaksisuuntaisesta mielialahäiriöstä. (Silvén & Kouvo 2010, 78.)

Varhaisen vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen näkökulmasta, vauvaperhetyössä työntekijän tärkein tehtävä on vanhempien tukeminen, jotta vauvaa saataisiin suojattua riskien vaikutuksilta. Riskejä varhaisen vuorovaikutuksen sekä kiintymyssuhteen luomiselle voivat muun muassa olla: vanhempien huono parisuhde, perheen taloudelliset vaikeudet, sosiaalisen tuen puute, toisen tai molempien vanhempien vakava päihde- tai mielenterveysongelma sekä ennustamattomat kriisit ja tapahtumat, kuten avioero tai läheisen kuolema. Vauvaperhetyössä vanhempien tukemisen avulla voidaan korjata tulevia tai jo olemassa olevia kiintymyssuhdehäiriöitä. (Silvén 2010, 16–17.) Marjukka Itkonen ja Heli Koskela (2011) selvittivät tutkimuksessaan, millaista tukea vanhemmat saivat varhaiseen vuorovaikutukseen vauvaperhetyöntekijältä. Tutkimuksessa kohde-ryhmänä olivat teho-osastolta kotiutuneet vastasyntyneet. Tutkimuksessa ilmeni, että vauvaperhetyöntekijän apu vauvan viestien tunnistamiseen helpotti vanhempia vauvan tarpeisiin vastaamiseen. Vanhemmat kokivat saavansa vauvaperhetyöntekijältä hyviä neuvoja sekä tukea, jolloin arki sujui paremmin.

Marjo Pitkäranta ja Mari Teelmäki (2012) selvittivät tutkimuksessaan ”Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen vauvaperhepalveluissa lapsen syntyessä” (2012), varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen tarvetta vanhempien ja työntekijöiden näkökulmasta. Vanhempien näkökulmasta tutkittiin vanhempien tietoa varhaisesta vuorovaikutuksesta, millaista tukea he ovat saaneet tai kaipaavat ja tulisiko palveluita heidän mielestään kehittää ja miten. Sairaalan ja neuvolan työntekijöiden näkökulmasta he selvittivät, miten varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen toteutuu vauvaperhepalveluissa. Tuloksissa il-

meni, että jos vanhemmat ovat tietoisia varhaisen vuorovaikutuksen merkityksestä, he eivät välttämättä tarvitse siihen tukea. Vanhempien tietoisuuden lisääminen varhaisesta vuorovaikutuksesta jo odotusaikana olisi tärkeää, resursseja tulisikin tässä asiassa kohdentaa kehittäen perhevalmennusta ja työtapoja. Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että tukea tarjottiin eniten niille vanhemmille, joilla on selkeästi ongelmia vuorovaikutussuhteen syntymisessä ja kehittämisessä, vaikka myös muut vanhemmat saattavat kaivata tässä asiassa tukea.

Mary Ainsworth kehitti tutkijaryhmänsä kanssa menetelmän, jolla tutkitaan yksilöllisiä eroja kiintymyssuhteessa. Vierastilanne- menetelmällä havainnoidaan miten lapsi käyttäytyy vanhempansa turvapesänä. Menetelmässä seurataan lapsen käyttäytymistä; hakeeko hän läheisyyttä ja millä tavalla sekä miten hän hakee läheisyyttä katsekontaktin, kasvotilmeiden ja ruumiinkielen avulla. Havainnoinnissa voidaan käyttää myös videointia. Havainnoinnin perusteella lapset voidaan jakaa kolmeen eri ryhmään: luottavaiset eli turvallisen kiintymyssuhteen omaavat lapset, turvattomasti kiintyneet - välttelevät sekä turvattomasti kiintyneet - ristiriitaiset ja vastahankaiset. (Hautamäki 2003, 35–37.)

Vauvahavainnointia käytetään yhtenä menetelmänä vauvaperheiden kanssa tehtävässä työssä, vauvahavainnointi taidot työntekijällä luovat perustan vauvan ja perheen kanssa tehtävälle työlle. Vauvahavainnointi on menetelmänä harhaanjohtava nimitys, sillä pelkästään vauvaa ei havainnoida koska vauva on vuorovaikutuksessa toiseen ihmiseen. Vauvahavainnoinnissa keskitytään varhaiseen vuorovaikutukseen ja sanattomaan viestintään vauvan ja vanhemman välillä. Varhaiseen vuorovaikutukseen kuuluu toimiminen vauvan kanssa; arjen erilaiset tuokiot kertovat, miten vanhempi ja vauva tulevat toimeen keskenään kotioloissa sekä mitä ongelmia suhteessa ilmenee. Vuorovaikutuksen taitojen karttuminen näkyy, kun vauvan toimintaa seurataan vanhemman kanssa. Tällöin osapuolet voivat olla kasvokkain, sylissä tai vierekkäin esimerkiksi leikkimässä lelulla. Tällaisissa tuokioissa huomio kiinnittyy osapuolten katseiden, eleiden sekä ilmeiden kestoon tai yleisyyteen, liikkeen ja kosketuksen voimakkuuteen sekä ääntelyn ja puheen sävyihin. Pidemmällä aikavälillä vauvahavainnoinnissa seurataan vauvan ja äidin tai isän välisen vuorovaikutuksen kasvua ja kehitystä, emotionaalisten, kognitiivisten, leikin ja itseyden kehittymistä, erilaisten suojamekanismien, voimavarojen ja taitojen kehittymistä sekä mitä tahansa mitä perheissä tapahtuu ja voidaan havainnoida. Havainnoimalla työntekijä voi löytää vauvan ja vanhemman vuorovaikutuksen häiriö- ja

ydinkohtia, niin vahvuuksia kuin heikkouksiakin. (Silvén 2010, 54–56; Schulman 2011, 125–142.)

Varhaisen vuorovaikutuksen sekä kiintymyssuhteen tukemisessa käytetään myös paljon muita menetelmiä. Yksi näistä on vauvan tarvekartta, jonka avulla pystytään kartoittamaan vanhempien kokemuksia ja ajatuksia vauvasta. Mallintaminen on myös menetelmä, jota käytetään paljon. Mallintamisella tarkoitetaan toiminnan oppimista esimerkin kautta, eli matkimista. Toiminnan mallintaminen tarkoittaa, että perhetyössä työntekijä toimii tarkoituksellisesti esimerkkinä vanhemmille. Vanhemmat seuraavat työntekijän mallintamista joko tietoisesti tai tiedostamattaan. Mallintamista tehdään lapsen hoidollisissa asioissa sekä vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. (Hyppönen, Janhunen, Prusila, Salo, Tapio, Toinen & Vilén 2010, 162; Inkinen, henkilökohtainen tiedonanto 26.2.2013.)

3.3 Parisuhteen tukeminen

Tutkimuksessani määrittelen parisuhteen perheen vanhempien väliseksi romanttiseksi suhteeksi, avo- tai avioliitossa. Vauvaperhetyössä perheet usein kaipaavat tukea omaan parisuhteeseensa. Parisuhde on kokonaisuus, joka tarvitsee työntekijältä harjaantuneisuutta. Sillä vanhempien käytösmalleihin vaikuttavat useimmiten heidän omat kiintymyssuhteensa, sekä kokemukset siitä millaiset vanhemmat sekä perhesuhteet heillä itsellään on ollut. (Suhonen, henkilökohtainen tiedonanto 4.9.2012; Hughes 2011, 73.) Vaikkakin tutkimuksessani puhun paljon vauvaperheiden parisuhteesta, on tiedostettava, ettei kaikissa vauvaperheissä ole isää tai äitiä. Parisuhde aiheena oli kuitenkin perusteltua ottaa mukaan tutkimukseen, sillä sen toimivuudella on yhteys vanhemmuuteen ja lapsen hyvinvointiin.

Parisuhteessa lapsen syntymä tarkoittaa aina isoa muutosta, jolloin lapsen hyvinvointi nousee etusijalle, kun taas parisuhde jää vähemmälle huomiolle. Vauvaperheiden parisuhdetta rasittavat monet tekijät, näitä ovat muun muassa väsymys ja unenpuute, taloudellinen tilanne sekä kodinhoitoon liittyvät asiat. Vanhempien parisuhteen toimivuus tai toimimattomuus vaikuttaa koko perheen onnellisuuteen sekä tunneilmapiiriin. Jos parisuhde on toimimaton, on kodin ilmapiiri väistämättä negatiivinen ja se vaikuttaa lapsiin.

Kodin myönteiseen ilmapiiriin vaikuttaa toimiva parisuhde, jossa vanhemmilla on toimiva vuorovaikutussuhde, luottamusta, ystävällisyyttä sekä päivittäistä hellyyttä. (Hyvärinen 2007, 358.)

Voidaan sanoa vanhempien parisuhteen olevan lapsen koti. Parisuhteen tulisikin olla myönteinen ilmapiiriltään, sillä se vaikuttaa koko perheeseen. Parisuhteessa vanhemmat elävät toisilleen, ja usein sen hoito voi unohtua, jos kaikki huomio siirtyy esimerkiksi lastenhoitoon tai harrastuksiin. Vauvaperheissä myös jatkuva unenpuute ja väsymys vaikuttavat parisuhteeseen, väsyneenä ihmiset eivät usein jaksa huolehtia suhteestaan vaan keskittyvät arjen pyörittämiseen. Suhteen eteen on tehtävä töitä ja sitä tulisikin hoitaa jatkuvasti, sillä siinä ollaan ja eletään vuosia, myös lasten kasvetta aikuisiksi. (Hyppönen ym. 2010, 114–115; Hyvärinen 2007, 57.) Menetelmiä, joilla vanhemmuutta ja parisuhdetta tuetaan vauvaperhetyössä, on monenlaisia. Pieksämäellä käytetään esimerkiksi vanhemmuuden- ja parisuhteen roolikarttoja sekä Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Heikki Waris instituution lomakkeita. (Suhonen, henkilökohtainen tiedonanto 11.2.2013.)

Auvisen ja Punkkan pro gradu tutkimuksen mukaan suomalaiset pikkulapsiperheet hoitavat parisuhdettaan jatkuvuuden osoittamisella sekä jakamalla vastuuta yhteisistä tehtävistä, myös rakkauden osoittaminen koettiin tärkeäksi (Auvinen & Punkka 2008, 25). On tärkeää, että vanhempien parisuhde voi hyvin, sillä parisuhteen ongelmat luovat lapselle turvattomuutta. Turvallisuus on perhe-elämän ja lapsen kehityksen lähtökohta, vanhemman luodessa lapselle turvallisuuden tunnetta sekä pitäen sitä yllä, pystyy lapsi kiinnittymään aikuiseen turvallisesti. Parisuhteessa aikuisen oma kiintymyssuhde malli vaikuttaa siihen kuinka suhteessa osataan toimia. Jos aikuisella on turvallinen kiintymysmalli, on hänellä myönteinen käsitys itsestään ja muista. Myönteinen käsitys itsestään tukee hyvää itsetuntoa sekä psyykkisenä hyvinvointina. Silloin aikuisella on luottamus omaan hyvyyteen, osaamiseen sekä rakastettavuuteen. (Hughes 2011, 32, 42; Tapio ym. 2010, 115.)

Kaisa Malisen väitöskirjassa Parisuhde pikkulapsiperheessä osoittaa parisuhteen laadun kytkeytyvän vanhempi-lapsisuhteen laatuun. Malisen tutkimustulokset tukevat aiempia tutkimuskirjallisuuden havaintoja liittyen parisuhteen ja vanhemmuuden yhteyttä selittäviin hypoteeseihin. Vaikkakin tutkimuksessa osoitetaan, että laadukkaassa parisuh-

teessa elävät pitävät myös suhdettaan lapseen laadukkaana ja heikkolaatuisessa parisuhteessa lapsisuhdetta heikkona, on joukossa myös poikkeuksia. Joissakin perheissä saattaa olla ongelmia lasten kanssa, mutta parisuhde onkin tyytyväisyyttä herättävä. Merkityksellisenä parisuhteelle koettiin lapset, he luovat kontekstin parisuhteessa elämiselle, hoitamiselle ja kokemiselle. Tutkimus osoitti, että molempien puolisoiden osallistuminen vanhemmuuteen toi hyviä parisuhdehetkiä. Vanhemmuuden jakaminen antoi hyvinvointia koko perheelle ja se toi puolisoille yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä iloa. (Malinen 2011, 56–58.) Voidaan sanoa, että vanhempien keskinäinen suhde, parisuhde ja vanhemmuus vaikuttavat vauvan kehitykseen sekä perhekokonaisuuteen ja perheen yhteiseen vauvaperheen tarinaan. (Kuosmanen 2009, 11). Belsky & Isabella (1988) ovat osoittaneet tutkimuksessaan, että aviosuhteen laadun lisäksi myös perheen saama ulkopuolinen tuki vaikuttaa lapsen kiintymyssuhteen kehittymiseen. (Hautamäki 2003, 34).

Omassa tutkimuksessani pidän tärkeänä kartoittaa, mitä tukea vanhemmat ovat saaneet niin vanhemmuuteensa, varhaiseen vuorovaikutukseen ja kiintymyssuhteeseen kuin parisuhteeseensa vauvaperhetyössä. Kuitenkaan parisuhdetta liikaa korostamatta, sillä parisuhteen tukeminen ei ole vauvaperhetyön päätarkoitus. Pääasiakkaana on kuitenkin vauva, ja työ on lapsilähtöistä. Onkin varottava, ettei vauva jää perhetyössä vanhempien parisuhteen alle. Kuten edellä esittelin Malisen tutkimusta, jossa todetaan suora yhteys parisuhteen ja vanhemmuuden välillä, koen että tutkimuksessani tulee antaa näille asioille myös tilaa. Jotta vauvaperhetyö saavuttaisi päämääränsä, eli antaa perheille valmiudet eheään perhe-elämään niin vauvan kuin vanhempien osalta, on vauvaperhetyökentelyssä otettava parisuhteen tukeminen myös yhdeksi kokonaisuudeksi, vaikkakin säilyttäen vauvan pääroolissa. Pieksämäen vauvaperhetyössä parisuhteen sekä vanhemmuuden tukemiseksi ovat työntekijät saaneet erilaisia koulutuksia kuten toimiva perhe sekä muita erilaisia aiheeseen liittyviä koulutuksia (Suhonen, sähköpostiviesti 11.2.2013). Pieksämäen seurakunnalla on käynnissä Parisuhteen palikat menetelmä, jossa alustuksen ja vuorovaikutuksen kautta pohditaan mistä parisuhde rakentuu ja mistä sen olisi hyvä rakentua (Pieksämäen seurakunta 2013).

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TEHTÄVÄT

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää millaisena vanhemmat kokevat vauvaperhetyön Pieksämäellä. Tavoitteena on saada tietoa vanhempien kokemuksista saadusta avusta sekä mitä kehitettävää siinä mahdollisesti on. Tutkimuksessa syvennyttään kuuteen eri kokonaisuuteen; vauvaperhetyöntekijän ja asiakkaan suhde, vauvan ja vanhemman välinen suhde ja vuorovaikutus eli kiintymyssuhdetarkastelu, vanhemmuus, vanhemman jaksaminen, parisuhde sekä kehitysalueet vauvaperhetyössä. Näiden kuuden aihekokonaisuuden avulla pystytään kartoittamaan laajasti vauvaperhetyön onnistumisia ja kehittämiskohteita lastenneuvolassa, perheneuvolassa sekä lastensuojelussa.

Tutkimustehtäväni ovat:

1. Millaisena vanhemmat kokivat vauvaperhetyön Pieksämäellä?

- 1.1 Miten vauvaperhetyö tuki varhaista vuorovaikutusta ja kiintymyssuhdetta?
- 1.2 Mitkä asiat vauvaperhetyössä tukivat vanhempien vanhemmuutta, parisuhdetta sekä jaksamista?
- 1.3 Mitä kehitettävää vauvaperhetyössä on?

Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää Pieksämäen vauvaperhetyön kehittämisessä ja laadun arvioinnissa. Erityisesti perhetyöntekijät hyötyvät tutkimuksestani, sillä he saavat tietoa siitä mitkä asiat perheitä auttoivat parhaiten ja mitkä eivät. Tutkimukseni voi myös mahdollisesti olla hyvä siltä systemaattisen palautteen keräämisen vauvaperhetyöstä Pieksämäellä.

5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksellinen lähestymistapa tapahtui kvalitatiivisilla eli laadullisella tutkimusmenetelmällä. Laadullinen tutkimusmenetelmä sopi tutkimukseeni, sillä tarkoituksena oli tuoda todellista elämää esiin. Tähän sisältyy ajatus, että todellisuus on moninainen eikä sitä voi hajottaa osiin. Tutkimuksen kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti sekä objektiivisesti. Objektiivisuutta ei voi kuitenkaan täysin saavuttaa, sillä usein tutkijalla on aiheesta jotain ennakkotietoa. Pyrkimyksenä kvalitatiivisessa tutkimuksessa on löytää tosiasioita eikä todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.)

Koska tarkoitukseni oli tuottaa uutta tietoa Pieksämäen kaupungille, sopi kvalitatiivinen menetelmä tutkimukseeni, sillä vauvaperhetyön asiakkaiden kokemuksia ei ole aiemmin tällaisella kyselyllä kartoitettu. Jos aiheesta ei tiedetä etukäteen, eli tekijöitä ja tekijöiden välisiä vaikutus- ja riippuvuussuhteita, ei voida käyttää kvantitatiivista tutkimusmenetelmää, jolla mitataan lukuja ja niiden välisiä suhteita (Kananen 2010, 37). Tutkimukseni tarkoituksena ei ollut kvantitatiivisen tutkimuksen tapaan esittää numeerista tietoa, vaan asiakkaiden omia kokemuksia ja ajatuksia tekstinä. Tutkijana olisi ollut vaikeaa antaa valmiita mittareita vastauksia varten, tämä olisi ollut analysoinnin kannalta helppompaa, mutta se ei olisi antanut kokonaiskuvaa asiakkaiden mielipiteistä.

5.2 Kohderyhmän rajautuminen ja tutkimusaineiston kerääminen

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat vauvaperheet, joissa tehdään tai on tehty perhetyötä vanhempien ja alle yksi vuotiaan lapsen kanssa lastenneuvolassa, perheneuvolassa tai lastensuojelussa. Tarkoituksena oli, että perheissä, jotka olivat tutkimuksessa mukana, vauvaperhetyö oli jatkunut enemmän kuin kuukauden, se oli päättymässä tai se oli päätynyt viimeisen puolen vuoden aikana. Tärkeää oli, että perheillä oli kokemusta vauvaperhetyöstä jo hieman pidemmältä ajalta tai ettei perhetyöstä ollut kulunut liikaa aikaa, jotta heillä oli tapahtumat tuoreessa muistissa. Juuri vauvaperhetyön aloittaneilla on

prosessi vasta aluillaan, joten he eivät välttämättä osaa vastata kysymyksiin tarkoituksen mukaisesti. Kuitenkin piti muistaa, että esimerkiksi lastenneuvolan perhetyö on lyhytkestoista ja tämän vuoksi rajasinkin kohderyhmän tätä ajatellen, jolloin vähimmäistyöskentelyaika oli kuukauden.

Tutkimuslupa anottiin Pieksämäen kaupungin perusturvan johtoryhmältä. Pieksämäen kaupungin perhepalvelujohtaja vei tutkimussuunnitelmani johtoryhmän kokoukseen ja tutkimuslupa myönnettiin 9.8.2012. Tätä ennen sekä jälkeen keskityin teorian tiedon hakemiseen sekä lukemiseen. Tärkeää oli saada mahdollisimman laaja tietoperusta vauvaperhetyöstä ennen siirtymistä tutkimuksen seuraavaan vaiheeseen, eli aineiston keruuseen.

Tutkimuksen aineistonkeruu menetelmänä käytettiin kyselylomaketta. Kvalitatiiviseen tutkimukseen sopii kyselylomake, ja se on yksi yleisimmistä aineistonhankintamenetelmistä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 71). Kyselylomake toteutettiin avoimilla kysymyksillä, jossa esitettiin kysymys ja jätettiin tyhjä tila vastausta varten. Avointen kysymysten avulla henkilöt pystyvät kertomaan mitä heillä todella on mielessään eli mitä he ajattelevat, tuntevat sekä mikä heidän mielipiteensä on tietystä asiasta, eivätkä he joudu tyytymään valmiisiin vastausvaihtoehtoihin. Menetelmänä kysely on tehokas ja sillä voidaan kerätä paljon aineistoa. Etuna on myös sen nopeus ja vaivaton aineiston saanti. Haittapuolina ovat vastausten kato, eikä ole mahdollista varmistua miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 193–195.) Kyselylomake laadittiin tavoitteiden ja tutkimustehtävien mukaan. Luetutin sitä ohjaajallani sekä työelämän yhteistyökumppanilla, joiden palautteen mukaan kyselylomaketta muokattiin useaan kertaan. Kyselylomakkeen tekoa auttoi myös aiempi teorian tietoon perehtyminen. Lopullisessa muodossaan kyselylomake rakentuu loogiseksi kokonaisuudeksi, jossa kartoitettiin miten asiakkuus on alkanut, miten työntekijän ja vanhemman yhteistyö sujui, kokivatko vanhemmat tullessa kuulluksi, miten vauvaperhetyössä tuettiin varhaista vuorovaikutusta, kiintymyssuhdetta, vanhemmuutta, parisuhdetta, jaksamista sekä mitä kehitettävää siinä on. Vanhemmille annettiin myös mahdollisuus vastata kyselyyn internetissä, Webropol kyselyn avulla. Siirsin kyselyn Webropol alustalle itse. Osoite kyselyyn löytyi kyselylomakkeen saateosiosta.

Vauvaperhetyön asiakkuus on usein arkaluontoinen asia perheelle, ja sen vuoksi olisi ollut vaikeaa saada montaa perhettä haastatteluja varten. Tämä kävi selväksi jo alkukeskusteluissa perhetyöntekijöiden kanssa. Tutkimuksen kannalta oli mietittävä, että halutaanko kartoittaa kaikkien asiakkaiden mielipiteitä, jopa niiden ”ujoimpien” vai keskittyä vain muutamaasi asiakkaisiin ja tehdä syvällisemmät haastattelut. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa Pieksämäen kaupungilta tuli selkeä toive kartoittaa kaikkia vauvaperhetyötä tekeviä yksiköitä, ja tämä ohjasi tutkimuksen tarkoituksen sekä tutkimustehtävät. Tutkimuksen luotettavuus sekä yleistettävyyden olisivat kärsineet liian pienestä otoksesta, joten mukaan haluttiin kaikki perheet, jotka sopivat kohderyhmään. Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui kyselylomake nimenomaan tämän ajattelun pohjalta, jotta saataisiin enemmän vastauksia. Kyselylomake valikoitui myös aikaresurssien vuoksi, yksin tutkittaessa piti huomioida tutkimuksen luonne ja ettei tämän laajuiseen työhön pysty käyttämään määrättömästi aikaa.

Koska Pieksämäki on vain noin 20 000 ihmisen paikkakunta, ovat asiakasmäärätkin vähäisempiä kuin suurissa kunnissa. Suunnitelmavaiheessa otokseksi ajateltiin 20 perhettä, eli 6-7 perhettä jokaisesta kolmesta yksiköstä. Tämä ei kuitenkaan käytännössä onnistunut, sillä mahdollisia perheitä, joille kyselylomake pystyttiin toimittamaan, oli 15 kappaletta yhteensä. Kyselylomakkeita toimitettiin 3:lle lastenneuvolan perheelle, 7 perheneuvolan perheelle sekä 5:lle lastensuojelun perheelle. Yhteistyökumppaneinani aineiston keräämiselle toimivat lastenneuvolan, perheneuvolan sekä lastensuojelun perhetyöntekijät. Kyselylomakkeet toimitin vauvaperhetyöntekijöille joulukuun 2012 alussa ja he toimittivat ne vanhemmille. Vanhempien täytettyä lomakkeen, sulkiivat he sen kirjekuoreen ja antoivat tämän perhetyöntekijälleen. Perhetyöntekijä säilytti vastaukset, ja minä kävin hakemassa ne heiltä tammikuussa 2013. Kyselylomakkeet pysyivät siis suljetussa kirjekuoreessa siihen asti kunnes minä avasin ne tutkimuksen analysointia varten. Vastauksia palautui yhteensä 9 kappaletta; 1 kappale lastenneuvolasta, 4 kappaletta perheneuvolasta sekä 4 kappaletta lastensuojelusta. Webproppol kyselyn kautta palautui 1 lastensuojelun sekä 1 perheneuvolan vastauksista, loput paperiversiona.

Jokaiselle tutkittavalle on annettava informaatiota tutkimuksen luonteesta ja tavoitteesta sekä korostettava vastaamisen vapaaehtoisuutta. Tietojen käsittelyssä ja julkistamisessa pitää keskeisinä käsitteinä muistaa luottamuksellisuuden säilyttäminen, anonymiteetti-suoja sekä olla johdattamatta tutkittavia harhaan. (Eskola & Suoranta 1998, 56–57.)

Kyselylomakkeessa, joka lähetettiin vauvaperheasiakkaille, kerroin tutkimukseni tavoitteet sekä miten vastauksia hyödynnetään. Korostin luottamuksellisuutta sekä yksityisyyden suojaa, sillä tutkittavien henkilötiedot eivät tulleet minun tietooni, jolloin anonyymisyys taataan. Kyselylomakkeet hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

5.3 Tutkimusaineiston analysointi

Tutkimusta analysoitaessa ensimmäisenä vaiheena on aineiston tarkistus, tarvitseeko joitain vastauksia hylätä. Tähän vaikuttavat kaksi seikkaa: sisältyykö aineistoon selviä virheitä sekä puuttuuko tietoja. (Hirsjärvi ym. 2009, 221.) Käytyäni kaikki vastaukset läpi, pystyin toteamaan, että yhtäkään vastausta ei tarvitse hylätä. Jokainen vastaaja oli vastannut kaikkiin kohtiin asiallisesti. Jos johonkin kysymykseen ei osattu vastata, oli siitä merkinä viiva tai kommentti ettei osaa sanoa.

Toisena vaiheena on tietojen täydentäminen. Jos vastauksia puuttuu selkeästi paljon, joka vaikuttaa tutkimuksen kattavuuteen, voidaan lomakkeita karhuta. (Hirsjärvi ym. 2009, 221–222.) Kyselylomakkeita hakiessani kävi selväksi lastenneuvolan asiakkaiden vastauksia olevan vain yksi. Pyysinkin perhetyöntekijää pyytämään vastauksia perheiltä. Hän ei kuitenkaan onnistunut saamaan enempää vastauksia ja oli tyydyttävä yhteen palautuneeseen vastaukseen. Pitää kuitenkin huomioida, että esimerkiksi perheneuvolan kautta tulleista vastauksista, suurin osa asiakkaista oli siirtynyt lastenneuvolasta perheneuvolaan.

Analyysimenetelmänäni tutkimuksessani käytin sisällönanalyysia. Tällä analyysimenetelmällä pyritään saamaan kuvaus tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sisällönanalyysissa aineisto hajautetaan ensiksi osiin ja tämän jälkeen kootaan uudestaan uudella tavalla loogiseksi kokonaisuudeksi. Sisällönanalyysin muoto, jota käytin tutkimuksessani, on aineistolähtöinen. Siinä aineisto ensin pelkistetään, sitten ryhmitellään ja lopuksi luodaan teoreettiset käsitteet. Ensimmäisenä litteroin saadut vastaukset. Litteroinnilla tarkoitetaan tekstin puhtaaksi kirjoittamista. Sillä jäsennetään mitä tutkijan mielestä aineistossa käsitellään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–112.) Litterointi tarkoitti tässä tutkimuksessa vastausten yhdistämistä. Kirjoitin kaikki vastaukset Word-tiedostolle. Tämän jälkeen luin vastaukset useaan kertaan, jotta pystyin hahmot-

tamaan keskeiset sisällöt tekstissä. Tämän jälkeen pystyin siirtymään seuraavaan vaiheeseen, eli ryhmittelyyn. Litteroinnin jälkeen tein itselleni kaavion, johon ryhmittelin vastaukset teemoittain. Eri tutkimustehtävien sisälle muodostui useita teemoja. Pilkoin ryhmittelyssä vastauksia, ottaen esille vain tutkimuksen kannalta oleelliset asiat. Vastauksien luokittelua on nähtävissä liitteenä, jossa näkyy varhaisen vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen analyysirunko.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimustulokset pohjautuvat kyselylomakkeista saatuihin vastauksiin lastenneuvolan, perheneuvolan ja lastensuojelun vauvaperhetyön asiakkailta eli vanhemmilta. Perheneuvolan ja lastensuojelun asiakkailta tuli molemmista 4 vastausta. Vastausmäärä näistä yksiköistä on hyvä, huomioiden vähäisen määrän tutkittavia pienessä kunnassa. Lastenneuvolan vastauksia palautui vain yksi kappale. Tulokset on ryhmitelty tutkimustehtävien mukaisesti ja kehitysideoita on sidottu aina kyseisiin aiheisiin. Työntekijän rooliin liittyvät vastaukset tuon esille jo ensimmäisessä kappaleessa, sillä ne kytkeytyvät jokaiseen tutkimustehtävään. Tulosten esittämisessä olen käyttänyt myös suoria lainauksia, jotka ovat sisennettyinä tai tekstin sisällä kursivoituna.

6.1 Vauvaperhetyöstä yleisesti ja työntekijän rooli

Vauvaperhetyön asiakkuus alkoi vastaajilla kolmella eri tavalla. Kuusi vanhemmista ohjautui avun piiriin lastenneuvolan kautta, yksi aikuissosiaalityöntekijän sekä yksi mielenterveystoimiston psykiatrin kautta. Perhetyöntekijän kotikäyntejä oli vastaajilla kolmesta kerrasta viikossa noin kertaan kuukaudessa, käyntien lukumäärä vaihteli tuen tarpeen mukaisesti. Vastauksissa näkyi, että lastensuojelun kotikäyntejä oli useimmin. Seitsemän vanhempaa koki perhetyönkäyntien määrän olleen riittävää. Yksi vanhemmista lisäsi perään: ”...saamamme avun määrän suhteen riittäviä.”. Kaksi vanhemmista vastasi, että ”...jokseenkin riittävää...”. Vastauksista ei käy ilmi miksi kotikäyntejä olisi haluttu lisää, eikä sitä myöskään noussut kehitysehdotuksissa.

Kyselylomakkeessa kysyttiin vanhempien mielipidettä työntekijän työskentelystä sekä kokivatko he tulleen kuulluiksi. Työntekijöiden työskentelyyn vanhemmat olivat tyytyväisiä, he kokivat, että työntekijän toiminta oli hyvää. Kaikki vanhemmat kokivat tulleen kuulluiksi ja he pääsivät kertomaan omista asioistaan luottamuksellisesti. Juuri luottamuksellisuuden ja avoimuuden tärkeys korostui monissa vastauksissa. Työntekijöiden ammattitaitoa korostettiin sekä kuuntelemisen taitoa. Jotkin vastaajat nostivat myös esille hyvän verkostotyön, joka tuki perhettä kokonaisvaltaisesti.

”Yhteispalaverit, jossa laaditaan perhetyösuunnitelma olivat perheellemme tärkeitä, koska niissä käsiteltiin perheemme tilannetta kokonaisuutena.”

Kehittämiskohteita työntekijän työskentelyä kohtaan nousi vain kahdelta, muilla vanhemmilla ei ollut kehittämisideoita. Yksi vanhemmista olisi toivonut välillä myös toista perhetyöntekijää perheeseen, jotta olisi saanut rauhassa keskustella toisen kanssa toisen hoitaessa lapsia. Toinen vanhempi olisi kaivannut työntekijää konkreettisesti välillä arjen tukemiseen.

”Pystyin puhumaan loppujen lopuksi kaikesta kun tutustuttiin kunnolla. Perhetyöntekijän omat kokemukset ja ammattitaito auttoi.”

6.2 Tuki varhaiselle vuorovaikutukselle ja kiintymyssuhteelle

Varhaisen vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen tuen vanhemmat kokivat riittävänä. Vanhemmat kokivat, että kaikkein eniten heitä tukivat keskustelut työntekijän kanssa sekä saadut neuvot. Nämä korostuivat vastauslomakkeista suurimpana voimavarana, jota vanhemmat saivat vauvaperhetyön kautta. Palautteen saaminen omasta toiminnasta koettiin myös tärkeänä. Yksi vanhemmista nosti hyvänä tukena mallintamisen, jota perhetyöntekijä teki. Vanhempien mielestä yhteinen tekeminen sekä työntekijän apu arjessa ja kodinhoidollisissa tehtävissä tukivat vanhemman ja lapsen vuorovaikutusta sekä suhdetta. Kaikki vanhemmat pystyivät erittelemään asioita, joilla oli positiivista vaikutusta heidän ja lapsensa väliseen suhteeseen.

”...neuvot, keskustelut ja yhteinen tekeminen on ollut hyvä asia...”

Kyselylomakkeessa kysyttiin miten lähentyminen näkyi vanhemman ja lapsen suhteessa. Neljä vanhemmista koki tulleen läheisimmiksi lapsensa kanssa työskentelyn aikana, kun taas 5 vanhemmista ei nähnyt vauvaperhetyöllä olleen merkitystä heidän ja lapsensa väliselle suhteelle. Nämä vanhemmat kuvasivat lapsi-vanhempi suhdettaan lämpimäksi jo ennen työskentelyn alkua, eikä työskentely muuttanut tilannetta. Muilla tämä näkyi positiivisina vaikutuksina. Yksi vanhemmista kuvasi lähentymisen näkyneen läheisinä väleinä ja nauruna. Työskentely toi kahdelle vanhemmista rauhallisuutta päivätoimintoihin mikä vaikutti lapsen ja vanhemman suhteeseen. Yhdellä äidillä oli hyvin

symbioottinen suhde lapsiinsa, joka vaikeutti uupumusta. Perhetyöntekijän avustuksella hän oppi nauttimaan äitiydestä sekä itsestään ja ottamaan omaa vapaa-aikaa, joka on hänen mielestään hyväksi sekä hänelle, että lapsensa kehitykselle.

*”...tulin läheisemmäksi lapseni kanssa...”
 ”...löytyy aikaa lapselle enemmän...”*

Lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen ja suhteeseen kaikki muut kokivat saaneensa tarpeeksi tukea, mutta yksi vanhemmista ei osannut sanoa olisiko tarvinnut sitä enemmän. Hän olisi halunnut työntekijän nukutustilanteisiin tueksi ja avuksi tarpeen vaatiessa, tällaista ei ollut tapahtunut perhetyöntekijän ollessa perheessä. Vauva-perhetyön resurssit mietityttivät yhtä vanhemmista:

”Ymmärrän resurssit, mutta jos emme olisi saaneet muuta hoitoapua, niin 3 tuntia viikossa olisi ollut aivan liian lyhyt aika lepäämiseen, arkiasioiden hoitamiseen ja parisuhteeseen. Aika ei olisi riittänyt syvästä uupumuksesta toipumiseen, koska meillä molemmat vanhemmat olivat aivan lopussa.”

6.3 Tuki vanhemmuuteen ja parisuhteeseen

Vanhemmuuden ja parisuhteen tukemisessa korostuivat myös keskustelut työntekijän kanssa ylitse muiden vastausten. Keskustelua työntekijän kanssa kuvattiin myös vertais-tukena, jossa työntekijä aidosti kohtaa vanhemman ja jakaa huolet. Myös vanhempien väliset keskustelut, joissa perhetyöntekijä oli mukana, koettiin hyväksi. Yksi vanhemmista totesi, että muutoin vanhempien keskusteluyhteys takkuu, mutta perhetyöntekijän ollessa läsnä ne sujuvat paremmin. Vanhemmuuden tukemisessa korostuivat keskustelujen lisäksi neuvot, kannustus, tuki ja näiden kautta itsevarmuuden saanti. Vanhemmat saivat ongelmiinsa ratkaisuja sekä vahvistusta omaan toimimiseen. Myös lapsen kanssa lähentyminen vauvaperhetyön aikana koettiin vanhemmuutta vahvistavana tekijänä. Yksi vanhemmista pohti, että kokonaisuus vauvaperhetyössä tuki vanhemmuutta. Myös vanhemmuuden tukemisessa mallintaminen koettiin apuna.

”...minua kannustettiin ja rohkaistiin. Vauvaperhetyöntekijät olivat ammattitaitoisia ja aidosti kiinnostuneita perheemme tilanteesta.”

”...opin löytämään itsestäni paremman puolen ja että en ole huono äiti.”

Parisuhteen tuki- kysymykseen vastasi 6 vanhempaa. He kaikki kokivat saaneensa tukea parisuhteeseensa. Parhaiksi tuen muodoiksi koettiin keskustelut. Työntekijöiden antama ymmärrys ja tuki koettiin myös tärkeäksi. Kaksi vanhemmista piti oman ajan saamista tärkeänä parisuhteen sekä vanhemmuuden kannalta, tällöin työntekijä hoiti lapsia vanhempien käydessä esimerkiksi asioilla. Oman ajan saaminen tuki vanhempien mielestä myös muita osa-alueita perhe-elämässä. Työntekijän antamat vinkit ja neuvot parisuhteen hoitoon ja keskusteluyhteyteen vanhempien välillä koettiin hyvinä. Muutama vanhempi koki, ettei perhetyöllä ollut suoranaista vaikutusta parisuhteeseen. Yksi perhe käytti myös perheneuvolanpalveluita ja he pääsivät siellä puhumaan parisuhteestaan laajemmin.

”...saimme omaa aikaa/ levähdysketken.”

Kaikki paitsi yksi vanhemmista vastasi, että vauvaperhetyöllä oli merkitystä heidän oman jaksamisensa kannalta. Keskustelut, tuen saaminen sekä tieto siitä, että apua on saatavilla koettiin voimaannuttavina. Myös lepohetket, joita vanhemmat mahdollisesti saivat perhetyökäyntien aikana, nousivat tärkeiksi. Perhetyöntekijän ollessa isompien lasten kanssa, äiti sai rauhassa panostaa aikaansa vauvanhoitoon. Jaksamisen tukeminen koettiin tärkeäksi. Kolme vanhemmista oli sitä mieltä, että heidän oma tekemisensä ja käsitys itsestä ovat vahvistuneet vauvaperhetyön aikana.

”Aikuiskeskusteluilla on uskomaton ”parantava” vaikutus...”

”.. sai levätä, voimia tukea...”

Yksi vanhemmista mietti, että vauvaperhetyö ehkäisee vanhempien lopullista uupumista. Kun vanhemmat saavat hoitoapua, ymmärrystä sekä tukea tilanteeseensa, pystyvät he keräämään itselleen voimia.

Vanhemmuuteen, parisuhteeseen tai jaksamiseen perheet eivät tarvinneet enempää tukea tai he eivät osanneet sanoa olisivatko tarvinneet. Vanhemmat kokivat saaneensa monipuolista ja hyvää apua perhetyöstä. Kaksi vastaajista kertoi saaneensa riittävästi tukea odotustensa mukaisesti, heidän mielestään työ onnistui niin kuin oli tarkoituskin, eikä kehitettävää ole. Myös tieto siitä mistä hakea apua jos tuntuu pahalta, oli tiedossa

kahdella vanhemmista. Verkostotyö nostettiin kahdessa vastauksessa hyvin toimivaksi tueksi. Yksi vastaus kuitenkin poikkesi sillä asiakas ei tiedä mitä tukea tarvitsisi.

”Tukimahdollisuudet kerrattiin joka kerta, mutta vieläkään en osaa päättää mitä tarvitsen/mistä olisi eniten hyötyä...”

Useiden vanhempien vastauksista korostui varmuus, jota he ovat saaneet vauvaperheytyön kautta. Oli lähtötilanne mikä vain, kokivat vanhemmat, että heidän kanssaan tehdyllä työllä on ollut vaikutusta, joka näkyy positiivisena arjessa.

7 POHDINTA

7.1 Tutkimustulosten tarkastelua, johtopäätökset ja jatkotutkimushaasteet

Tutkimuksen ydintulokset osoittivat, että vanhempien näkökulmasta Pieksämäen kaupungin vauvaperhetyö toimii hyvin. Vastauksista kuvastui tyytyväisyys saatuun apuun sekä positiivisuus vauvaperhetyötä kohtaan. Vanhemmat kokivat, että he saivat apua ongelmiinsa. Tärkeimpinä tuen muotoina koettiin keskustelut, neuvot, esimerkit, yhteinen tekeminen perhetyöntekijän kanssa sekä perhetyöntekijän tekemät kodinhoidolliset tehtävät. Kaikkein tärkeimmäksi nousi kuitenkin keskustelun merkitys, vanhemmat kokivat yksimielisesti, että he tulivat kuulluksi eikä heidän ongelmiaan vähätelty. Keskustelujen voidaan ajatella tukeneen myös vanhempien mentalisaatiokykyä, joka tarkoittaa kykyä ajatella asioita myös lapsen kannalta (Jaskari 2008, 126). Itkosen ja Koskelan (2008) tutkimuksessa korostuivat myös keskustelut ja neuvot yhtenä tärkeimmistä perhetyön tuen muodoista. Tutkimuksessani vanhemmat kokivat, että heidän voimavaransa kasvoivat työskentelyn aikana. Samankaltaisia tuloksia on saatu muidenkin kaupunkien perhetyötä tutkittaessa. Svanberg ja Vikblom (2009) selvittivät opinnäytetyössään äitien kokemuksia Perhepaikka Merikehdon perhetyöstä Helsingissä. Tulokset osoittivat, että perhetyö oli koettu positiivisena ja se oli voimaannuttanut äitejä sekä antanut heille lisää varmuutta omasta vanhemmuudestaan. Heidän tutkimuksessaan myös keskustelut työntekijän kanssa nousi tärkeäksi.

Lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen tukeminen onnistui vanhempien mielestä hyvin, yksi vanhemmista olisi kuitenkin halunnut tukea nukutustilanteeseen enemmän. Kiintymyssuhteesta ei ollut suoraa kysymystä, sillä asiana se saattaa olla useammalle vanhemmalle outo. Tämän vuoksi kysymys oli muotoiltu lapsen ja vanhemman välisen suhteen tukemiseen. Vanhempien mielestä heidän ja lapsensa välistä suhdetta tuettiin hyvin, osa vanhemmista ei huomannut suhteen laadun parantuneen, kun taas osan mielestä he kokivat tulleen läheisemmäksi lapsensa kanssa. Huomionarvoista on, että jokainen vanhempi pystyi erittelemään asioita, joilla oli positiivista vaikutusta heidän ja lapsensa väliseen suhteeseen. Silti vain 4 vanhemmista koki tulleen läheisemmäksi lapsensa kanssa. Läheisemmäksi tuleminen näkyi lämpimämpänä suhteena lapsen yhdellä vanhemmalla ja yksi äiti kertoi osaavansa käsitellä lastaan paremmin. Mallintami-

nen nousi yhdeksi tuen muodoksi, joka koettiin hyvänä. Mallintamisen avulla vanhemmat ovat saaneet työntekijältä esimerkkejä, kuinka toimia lapsen kanssa hoidollisissa ja vuorovaikutuksellisissa tilanteissa (Hyppönen ym. 2010, 162).

Vanhemmuuden ja parisuhteen tukemiseen vanhemmat olivat tyytyväisiä. Parisuhteen tukemiseen yksi vastaaja olisi toivonut enemmän rohkaisua ottaa omaa aikaa vanhempina niinä hetkinä kun perhetyöntekijä on käymässä. Yksi vanhempi myös mietti, että kerran viikossa saatu tuki ei ole riittävää uupumisesta toipumiseen. Jos aikaa olisi ollut hieman enemmän, olisivat he pystyneet hoitamaan enemmän omia asioitaan sekä parisuhdettaan. Vanhempien jaksamisen tukeminen onnistui hyvin. Vanhemmat olivat yksimielisesti samaa mieltä, että he saivat tähän tukea. Jaksamisenkin tukemisessa keskustelut nousivat tärkeimmäksi tuen muodoksi, myös perhetyöntekijän kodinhoidollinen apu todettiin hyväksi. Myös Svanbergin ja Vikblomin (2009) tutkimuksessa vanhemmat kokivat saaneensa apua jaksamiseen.

Perheiden mielestä vauvaperhetyössä ei ole paljoa kehitettävää. Osa vastaajista ei osannut määritellä olisivatko he tarvinneet lisätukea tai millaista se olisi. Kehitysideoiksi nousi vanhempien rohkaisu oman ajan ottamiselle kun perhetyöntekijä on käynnillä, sekä toisen perhetyöntekijän ottaminen mukaan käynneille, jotta vanhempi voisi keskustella rauhassa työntekijän kanssa toisen hoitaessa lasta. Yhtä vanhemmista huoletti, ettei kerran viikossa tapahtuva perhetyö tuo tarvittavaa apua vaikeassa tilanteessa, hänellä kuitenkin oli toisena tukitoimena kotipalvelu, joka auttoi tilanteessa. Nykyisin kotipalvelun saatavuus on vähentynyt. Vaikkakin palveluiden painopisteen halutaan olevan ehkäisevällä puolella, ei se aina toteudu. Nykyisin kotipalvelu onkin usein korvattu perhetyöllä, vaikka sen tavoitteet ovat aivan erilaiset. Kotipalvelun olisi tarkoituksena olla matalan kynnyksen palvelu, esimerkiksi vanhemman sairastuessa. Perhetyön olisi tarkoitus kohdentua perheisiin, joilla on jo enemmän ongelmia. Nykyinen suuntaus kertoo, etteivät varhaisen tuen muodot ole tarpeeksi lapsiperheiden käytössä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.) Pieksämäeltä löytyy onneksi kotipalvelu. Usean vanhemman kehitysideat liittyivät paljolti siihen, että he olisivat toivoneet lisää omaa aikaa sekä asiointiaikaa. Ehkäpä joillekin asiakkaille lastenneuvolassa, perheneuvolassa tai lastensuojelussa kotipalvelun markkinointi olisi kannattavaa. Kotipalvelun esiintuominen perhetyössä voisi antaa vanhemmille mahdollisuuden ottaa vastaan lisäapua, sillä perhetyön

resursseilla ei lastenhoito- ja kodinhoitoapua ole tarkoituksenmukaista antaa välttämättä joka käynnillä.

Kyselylomakkeiden täytössä näkyi hieman eroja. Lastensuojelun asiakkailta vastaukset olivat hieman pidempiä kuin lastenneuvolan ja perheneuvolan vastaukset. Perheneuvolan vastauslomakkeissa useaan kohtaan oli piirretty vain viiva, joka kertoi, että vastaajalla ei ollut mielipidettä asiasta tai hän ei tiennyt mitä siihen vastaisi. Lomaketutkimuksen huonona puolena on juurikin se, ettei voida olla varmoja kuinka tosissaan vastaaja suhtautuu tutkimukseen (Hirsjärvi ym. 2009, 195), mikä saattaa näkyä vastausten laadussa. Kuitenkaan emme voi tietää vastaajien vauvaperhetyön pituutta, mikä saattoi vaikuttaa vastauksiin. Saattaa olla, että lastensuojelun asiakkaiden oli helpompi vastata, koska työskentelyaika on ollut pidempi. Näin jälkeensä mietittynä olisi kyselylomakkeessa kannattanut kysyä vauvaperhetyön asiakkuuden pituutta. Jolloin olisi voitu vertailla tuloksia myös asiakkaiden perhetyön pituuden mukaan.

Tutkimuksen yleistettävyyteen vaikuttaa, ettei lastenneuvolan puolelta saatu kuin yksi vastaus. Tämä on kuitenkin selitettävissä pienellä asiakasmäärällä, toisaalta suurin osa perheneuvolan asiakkaista oli siirtynyt lastenneuvolan puolelta. Myös perhetyöntekijä on sama perheneuvolassa sekä lastenneuvolassa. Tämän vuoksi perheneuvolan vastauksia pystytään yhdistämään myös lastenneuvolan puolelle ja näkemään ne osittain kokonaisuutena. Eri yksiköiden sisällä tulokset eivät vaihdelleet suuresti. Kehitysehdotukset vauvaperhetyöskentelylle olivat hieman erilaisia, mutta toisaalta perheiden erilaiset tarpeet vaikuttavat siihen.

Johtopäätöksenä voidaan ajatella että vauvaperhetyössä on onnistuttu hyvin, niin lastenneuvolan, perheneuvolan sekä lastensuojelun puolella. Uskon opinnäytetyöni tuovan esille, kuinka tärkeää vauvaperhetyöskentely ja ylipäätään perhetyö on perheille. Uskon työstäni olevan hyötyä myös perhetyöntekijöille, tuloksista he pystyvät näkemään kuinka arvokasta heidän työnsä on ja mitä asiakkaat arvostavat eniten sekä mitä mahdollisesti toivovat lisää. Tämän avulla he pystyvät arvioimaan omaa palveluaan sekä sen kehittämisen kohteita.

Jatkotutkimushaasteina olisi mielestäni aiheen ulottaminen koko perhetyön piiriin, eli kaiken ikäisten asiakkaiden tutkiminen. Oman tutkimukseni rajasin vain vauvaperheitä

koskevaksi, sillä nykyään on paljon keskustelua varhaisen tuen antamisesta jo vauva-perheille sekä kehittämistyöstä tämän aiheen parissa. Halusinkin päästä kartoittamaan miten työskentely käytännössä on onnistunut. Jatkotutkimuksen kannattaisi keskittyä kaikkiin kolmeen yksikköön erikseen: lastenneuvolaan, perheneuvolaan sekä lastensuojeluun. Tällöin pystyttäisiin keskittymään syvemmin yhden toimipaikan työskentelykäytäntöihin sekä työn tulosten arviointiin. Kaikista hedelmällisintä olisi tehdä tutkimukset esimerkiksi teemahaastatteluilla, jolloin päästäisiin tarkentamaan kysytyjä aiheita. Tällöin vanhemmilta voisi keskustelun avulla avautua aivan uudenlaisia näkökulmia. Teemahaastattelun etuna olisi myös tarkentavien kysymysten esittäminen sekä syvempi tutkiskelu. Jatkotutkimuksissa kannattaisi kysyä myös perhetyöhön osallistuneiden asiakkuuden pituutta, jolloin vastauksia pystyttäisiin analysoimaan myös tästä näkökulmasta. Vaikkakin vanhempien mielipiteet toteutuneesta työskentelystä ovat hyvin tärkeitä, olisi mielenkiintoista päästä kuulemaan myös perhetyöntekijöiden, muiden ammattilaisten sekä lasten mielipiteitä, esimerkiksi teemahaastattelun avulla.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta olen tarkastellut Kanasen (2010) tekemän mallin mukaisesti. Hänen mukaansa laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteerit ovat arvioitavuus/dokumentaatio, tulkinnan ristiriidattomuus, luotettavuus tutkitun kannalta sekä saturaatio. Kananen myös kirjoittaa, ettei ole aivan selvää näkemystä laadullisen tutkimuksen luotettavuuskysymyksistä, sillä näkökantoja on niin monia. Omassa opinnäyte-työ tutkimuksessani pidän kuitenkin tärkeänä sen läpinäkyvyyttä ja seuraavaksi tuonkin näiden neljän kohdan avulla esille, miten luotettavuuskysymykset on ratkaistu.

Tutkimukseni dokumentaatioon olen panostanut paljon, olen kirjannut tarkasti kaikki tutkimuksen eri vaiheet sekä perustellut valintani niin menetelmän, aineiston keruun kuin aineiston analysoinninkin kannalta. Kyselylomakkeiden tulkinnassa katsastelin aineistoa ulkopuolisen silmin, puolueettomasti. Kirjasin tarkasti vastaajien vastaukset, enkä muutellut ydinsisältöä. Tulkinnat ja johtopäätökset pohjautuivat täysin aineistoon, josta sitten vein ajatusta joissain kohdin pidemmälle.

Saturaatiosta puhuttaessa tarkoitetaan tutkittavien ihmisten määrää. Tarkoituksena on ottaa uusia tutkittavia mukaan niin kauan kunnes uutta tietoa ei tule tutkimusongelman kannalta. (Kananen 2010, 70.) Tutkimuksessani tämä oli osittain hankalaa sillä tutkittavien joukko osoittautui odotettua pienemmäksi, koska Pieksämäellä ei ole tällä hetkellä montaa perhettä vauvaperhetyön asiakkaina. Tutkittavat työssäni olivat kuitenkin informantteja, eli heillä on omaa kokemusta vauvaperhetyön asiakkaana olemisesta. Joten määrä ei heidän kohdallaan ole oleellista, sillä tutkimuksessa ei pyritä yleistettävyyteen. Tutkimuksessani oli pieni kohderyhmä yhdeltä paikkakunnalta, joten tuloksia ei voida yleistää.

Hyvää tutkimusta ohjaa eettinen sitoutuneisuus, johon kuuluu muun muassa laadukas tutkimus. Tutkijan on varmistettava, että kaikki työskentelyn vaiheet on toteutettu laadukkaasti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127.) Olen koko opinnäytetyöprosessin ajan pyrkinyt toimimaan eettisesti kaikissa eri vaiheissa. Olen ollut lähdekriittinen sekä toteuttanut läpinäkyvän kirjallisen tuotoksen, josta pystytään näkemään kaikki prosessin eri vaiheet. Olen myös tuonut lomakekyselyn vastaajien vastaukset rehellisesti esille ja pyrkinyt analysoimaan niitä ilman ennako-oletuksia katsoen ja analysoiden tutkimustuloksia objektiivisesti. Vastaajille korostettiin lomakekyselyn tiedoissa anonymiteettia, joka on turvattu heille tutkimuksen ajan. Tutkimuksen uskottavuus kulkeekin käsi kädessä eettisyyden kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127.)

7.3 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu

Tutkimusprosessi eteni opinnäytetyössäni mielestäni hyvin ja hallitusti. Ajatus tämän aiheen työstämisestä opinnäytetyöhön syntyi minulla jo muutama vuosi sitten, siitä olen kehitellyt ajatusta eteenpäin. Konkreettisesti aloitin työn tekemisen toukokuussa 2012, jolloin tutkimussuunnitelman tekeminen alkoi. Tällöin olin myös paljon yhteydessä työelämän yhteistyökumppaniin sekä hain tutkimuslupaa Pieksämäen kaupungilta. Aloin myös keräämään teoretietoa sekä tutkimuksia aiheesta. Ja tutustuin huolellisesti aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen. Aineiston rajaaminen osoittautui mielestäni hyvin haasteelliseksi. Aiheesta olisi ollut paljon kirjallisuutta sekä erinäisiä lähteitä, mutta tutkimuksen kannalta oli rajattava kriittisesti käytettävää lähdemateriaalia, sillä opinnäytetyö ei laajuudeltaan ole kovin suuri. Tutkimusta tehdessäni opin paremmin miten

tietoa haetaan laajemmin tietystä aiheesta sekä tutkimusten toteuttamisen ja raportoinnin perusteet. Sain myös kokemusta siitä, millaista on tuottaa tutkimus tietylle yhteistyökumppanille. Sekä vastuusta, jota tutkimusta tuottaessa kantaa. Eli tutkimuksen on oltava eettisesti kestävä ja luotettava.

Yksi iso osa opinnäytetyöprosessia oli kyselylomakkeen työstäminen. Ohjaajan kanssa sitä muokattiin hyvin monta kertaa, ennen kuin se sai nykyisen muotonsa. Joulukuussa 2012 - tammikuussa 2013 perhetyöntekijät veivät kyselylomakkeet vanhemmille ja ne palautuivat minulle 2013 helmikuun alussa. Tästä alkoi tulosten litterointi, analysointi sekä työn lopulliseen muotoon saattaminen. Omaa tutkimuspäiväkirjaa käytin aina kun jokin idea pulpahti mieleeni tutkimukseen liittyen, tämä osoittautui käteväksi tavaksi, sillä muutoin en olisi muistanut ideoitani. Tein opinnäytetyöprosessin tarkoituksella vaiheittaisena prosessina, eli pidin tietoisesti taukoja työstämisessä. Olen oppinut, että asioiden vaiheittainen tuottaminen tuo prosessiin syvyyttä. Tämän vuoksi aikataulutin itselleni milloin keskityn mihinkin osioon työssä. Pidettyjen taukojen jälkeen sain työhöni uutta näkökulmaa. Ajatukset olivat tuolloin jäsentyneet ja tuotetun tekstin pystyi näkemään selkeämmin.

Opinnäytetyöprosessi oli mielenkiintoinen ja opettavainen kokonaisuus. Aikaisemmin en ole päässyt syventymään yhteen aiheeseen näin tarkasti, ja pääsinkin tutkimaan itseäni kiinnostavaa aihetta syvällisesti. Vaikka todellisuudessa olisi ollut todella mielenkiintoista päästä toteuttamaan tämän kaltainen tutkimus laajemmalle joukolle, syventyminen vain tiettyihin aihealueisiin temahaastattelun avulla. Oli huomioitava kuitenkin, että työskentelin yksin ja tarkoituksena oli kartoittaa kolmea eri yksikköä. Tällöin syvälinen tutkimus olisi tullut liian mittavaksi opinnäytetyön tavoitteita ajatellen. Uskon hyötyväni tulevaisuudessa kyselylomakkeen tekotaidosta, sillä usein esimerkiksi asiakkaiden tyytyväisyyttä kartoitetaan nimenomaan kyselylomakkeiden avulla.

Yksin työskentely sujui minulla hyvin, vaikkakin välillä olisi ollut ihanaa pohtia ongelmakohtia toisen kanssa. Kuitenkin pystyin ajoittain turvautumaan opinnäytetyön ohjaajaani. Yksintyöskentelyn etuna oli, että itselläni oli koko ajan koko työ hallussa. Uskon yksin opinnäytetyötä tehdessä oppimisen olevan laajempaa, sillä kaikista tutkimusten vaiheista olin yksin vastuussa. Mielestäni opinnäytetyön tekeminen kehitti omaa amma-

tillisuutta hyvin paljon. Mitkään aiemmat koulutyöt eivät ole olleet näin isoja ja eri kokonaisuuksia kehittäviä.

Täytin tutkimusta tehdessäni itselleni asettamat tavoitteet, eli opin kirjoittamaan paremmin tieteellistä tekstiä sekä toteuttamaan tutkimuksen. Opin miten tutkimusprosessi rakentuu, sekä mitä sen eri vaiheisiin kuuluu ja mitä hyvältä tutkimukselta odotetaan. Sain myös laajennettua tietotaitoani vauvaperhetyöstä sekä sen eri sisällöistä. Opin paljon tutkimuksen aikatauluttamisesta: miten tällainen työ on hyvä prosessoida sekä kuinka pitkiä taukoja kannattaa pitää. Koska tutkimusta ja sen vaiheita piti ajoittain esitellä seminaareissa, sain lisää itsevarmuutta myös esiintymisiin. Ammatillisesti kehittävää olisi tehdä seuraava tutkimus erilaisella menetelmällä sekä parityönä. Omasta työskentelestä en paljoa muuttaisi näin jälkeen pohdittuna. Kehitystä vaativana kohteena itsessäni on kuitenkin oma asennoitumiseni. Aluksi asennoituin, että tutkimuksen toteuttaminen on vaikeaa. Tämä kuitenkin osoittautui vääräksi luuloksi, sillä jos on ahkera ja tunnollinen niin kaikkeen pystyy. Seuraavaa tutkimusta tehdessäni, tulen jättämään kaikki ennakkoluulot pois ja suuntaan tutkimuksen tekemiseen avoimin mielin.

Tulevaisuudessa toivon, että pääsen käyttämään opittuja taitojani ja toteuttamaan erilaisia tutkimuksia enemmän. Ajankäytönhallinta osoittautui tehtävää tehdessä hyväksi taidoksi ja sen hallitseminen vahvistui myös pyörittäessä normaalia arkea, työelämää sekä opinnäytetyötä. Vaikkakin tutkimus tuotti minulle ajoittain harmaita hiuksia, mutta myös paljon ilon ja onnistumisen tunteita, en olisi tässä ilman tukijoukkojani. Haluan kiittää työni ohjaajaa Pirkko Kärkkäistä, työelämän yhteistyökumppaneita Päivi Suhosta, Eija Inkistä ja muita perhetyöntekijöitä, jotka veivät kyselomakkeita vauvaperheiden vanhemmille sekä vanhempia, jotka vastasivat kyselylomakkeeseen. Haluan myös kiittää ystäviäni, perhettäni, puolisoani ja erityisesti pientä poikaani, joka ainaisella hymylään ja sinnikkyydellään sai minutkin uskomaan tämän työn onnistumiseen sekä valmistumiseen.

LÄHTEET

- Auvinen, Maarit & Punkka, Päivi 2008. Parisuhteen hoitaminen pikkulapsiperheiden vanhemmilla. Jyväskylän yliopisto. Psykologian laitos. Pro gradu- tutkielma.
- Bardy, Marjatta 2009. Vaativa vauvaperhetyö. Teoksessa Bardy Marjatta (toim.). Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 177–189.
- Belsky, Jay & Simpson, Jeffrey A. 2008. Attachment theory within a modern evolutionary framework. Teoksessa Cassidy, Jude & Shaver, Phillip R. (toim.). Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications. 2.laitos. New York: Guilford, 131–157.
- Cassidy, Jude 1999. The nature of the child's ties. Teoksessa Cassidy, Jude & Shaver, Phillip R. (toim.). Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications. New York: Guilford, 3–20.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Halme, Nina; Nykänen, Sirpa; Perälä, Marja-Leena & Salonen, Anne 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Tampere: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Hautamäki, Airi 2003. Kiintymyssuhdeteoria- teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa Kalland, Mirjam & Sinkkonen, Jari. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 13–66.
- Heino, Tarja 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys Lastensuojelun kehittämisohjelmalle. Stakesin työpapereita 9/2008. Helsinki: Stakes.
- Heino, Tarja; Berg, Kristiina & Hurtig, Johanna 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys. Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyyksiä. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus aiheita 14/2000. Helsinki: Stakes.
- Hermanson, Elina 2012. Lastenneuvolan tehtävät. Kotineuvola. Duodecim. Viitattu 11.2.2013.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_loki=N&p_artikkeli=kot00902#s4.

- Hirsjärvi, Sinikka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hokkanen, Tiina 2002. ”Sitä eletään eronneen perheen elämää”. Vanhempien ja lasten väliset suhteet. Teoksessa Anna, Rönkä & Kinnunen, Ulla (toim.). Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 199–143.
- Hughes, Daniel A. 2011. Kiintymyksen keskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen. Tampere: PT-Kustannus.
- Hyppönen, Tuula; Janhunen, Tarja; Prusila, Leila; Salo, Saara; Seppänen, Paula; Tapio, Nina; Toivanen, Riikka & Vilén, Marika 2010. Parisuhde ja vanhemmuus. Teoksessa Marika, Vilén; Seppänen, Paula; Tapio, Nina & Toivanen, Riikka (toim.). Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja, 102–167.
- Hyvärinen, Salla 2007. Vanhemmuus ja parisuhde pikkulapsiperheessä. Teoksessa Armento, Annukka & Koistinen, Paula (toim.). Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi, 354–360.
- Hänninen, Jarno 2011. Turvaa tukemassa. Vanhempien kokemuksia vauvaperhetyöstä Keski-Pohjanmaalla. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Inkinen, Eija 2013. Perheneuvolan ja lastenneuvolan perhetyöntekijä. Pieksämäen kaupunki. Henkilökohtainen tiedonanto 26.2.2013.
- Jaskari, Saara 2008. Reflektiivisen työtöteen kehittäminen – vauva vanhemman mielessä. Teoksessa Andersson, Maarit; Hyytinen, Riitta & Kuorelahti, Marianne (toim.). Vauvan parhaaksi. Kuntoutuminen päihteistä odotus- ja vauva-aikana. Pidä kiinni- hoitojärjestelmä. Helsinki: Ensi- ja turvakotienliitto ry, 126–139.
- Jouhki, Tuija; Lipponen, Auli; Markkanen, Riitta; Prusila, Leila; Salo, Saara & Toivanen, Riikka 2010. Perhetyö vauvaperheessä. Teoksessa Marika, Vilén; Seppänen, Paula; Tapio, Nina & Toivanen, Riikka (toim.). Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja, 170–205.
- Kananen, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän Ammattikorkeakoulun julkaisuja 111. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, liiketoiminta ja palvelut – yksikkö.
- Korhonen, Anne & Sukula, Seija 2004. Vauvaperhetyö. Jyväskylä. PS-kustannus.

- Koskela, Heli & Itkonen, Marjukka 2011. Vanhempien kokemuksia vauvaperhetyöstä varhaisen vuorovaikutuksen tukijana. Savonia-ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Kuosmanen, Sinikka 2009. Vauvailmiön muutos. Teoksessa Sinikka Kuosmanen (toim.). Vauvan ääntä etsimässä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 7–14.
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 4.2.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#e-0>.
- Lindholm, Marja 2007. Lasteneuvolatyön järjestelmä. Teoksessa Armanto, Annukka & Koistinen, Paula (toim.). Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi, 113–115.
- Lindholm, Marja 2007. Neuvolatyön verkostot. Teoksessa Armanto, Annukka & Koistinen, Paula (toim.). Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi, 19–30.
- Malinen, Kaisa 2011. Parisuhde pikkulapsi perheessä. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in education, psychology and social research. Väitöskirja.
- Pajulo, Marjukka & Pyykkönen, Nina 2011. Mentalisaatiokyky varhaisessa vanhemmuudessa. Teoksessa Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam (toim.). Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOY, 71–94.
- Perhekuntoutuskeskus Ruusu i.a. Perhekuntoutuksesta apua perheille. Tuloste tekijän hallussa.
- Pieksämäen kaupungin kotihoidon lapsiperheiden kotipalvelu i.a. Tuloste tekijän hallussa.
- Pieksämäen kaupunki 2009. Lasten ja nuorten Pieksämäki- hyvinvointisuunnitelma 2009–2013.
- Pieksämäen kaupunki i.a. a. Neuvolan perhetyö. Tuloste tekijän hallussa.
- Pieksämäen kaupunki i.a. b. Perheneuvola. Tuloste tekijän hallussa.
- Pieksämäen seurakunta 2013. Mistä palikoista parisuhteesi rakentuu? Viitattu 19.1.2013.
<http://www.pieksamaenseurakunta.fi/index.php?id=14,330,0,0,1,0>.
- Pitkäranta, Marjo & Teelmäki, Mari 2012. Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen vauvaperhepalveluissa lapsen syntyessä. Opinnäytetyö.
- Punamäki, Raija-Leena 2011. Vanhemmuuteen siirtyminen: raskausajan ja ensimmäisen vuoden kiintymyssuhteet. Teoksessa Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam

- (toim.). Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro Oy, 95–114.
- Puska, Pekka 2009. Saatteeksi. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna; Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme (toim.). Lapsiperheiden hyvinvointi. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 3–4.
- Saarnio, Tuula 2004. Perhetyö lastensuojelutyössä. Teoksessa Puonti, Annamaija; Saarnio, Tuula & Hujala, Anne. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 240–255.
- Salo, Saara 2002. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa Sinkkonen, Jari (toim.). Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 44–72.
- Schmitt, Florence 2002. Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa Sinkkonen, Jari (toim.). Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 298–324.
- Schulman, Marja 2011. Vauvahavainnointi koulutuksen ja kliinisen työn osana. Teoksessa Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOY, 125–146.
- Silvén, Maarit & Kouvo, Anna 2010. Vuorovaikutus, varhainen kiintymyssuhde ja psyykkinen hyvinvointi. Teoksessa Silvén Maarit (toim.). Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva, 65–84.
- Silvén, Maarit 2010. Perhesuhteet muuttuvat- vanhemmuus pysyy. Teoksessa Maarit Silvén (toim.). Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva, 11–18.
- Silvén, Maarit 2010. Varhainen vuorovaikutus, kognitio ja kielen kehitys: hermostoa kaikki tyynni. Teoksessa Maarit Silvén (toim.). Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva, 45–58.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2004. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Helsinki: Edita.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. Ministeri Risikko: Kotipalvelut paremmin lapsiperheiden saatavilla. Tiedote 154/2010. Viitattu 2.3.2013.
<http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1508059>.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2012–2015. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:1. Viitattu 20.12.2012.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-18303.pdf.

Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710. Sosiaalihuoltolaki. Viitattu 24.2.2013.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820710>.

Spock, Benjamin 1990. Vanhemmuus. Helsinki: WSOY.

Suhonen, Päivi 2012. Lastensuojelun perhetyöntekijä, Pieksämäen kaupunki. Pieksämäki. Henkilökohtainen tiedonanto 4.9.2012.

Suhonen, Päivi 2013. Lastensuojelun perhetyöntekijä, Pieksämäen kaupunki. Pieksämäki. Sähköpostiviesti 11.2. Vastaanottaja Pia Kannosto. Tuloste tekijän hallussa.

Svanberg, Sini & Vikblom, Jonna 2009. Äitien kokemuksia Perhepaikka Merikehdon perhetyöstä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsingin toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013. Lapsiperhekysely. Vanhempien huoli jaksamisesta. Viitattu 16.3.2013.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/vaestotutkimukset/lapsiperhekysely/tuloksia/huoli_jaksamisesta.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Valtioneuvoston kanslia 22.6.2011. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma.

Viitattu 25.2.2013.

<http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>.

Vuori, Jaana & Nätkin, Ritva 2007. Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino.

LIITE 1: Kyselylomake

Arvoisat vanhemmat!

Olen Sosionomi opiskelija Diakonia-ammattikorkeakoulusta Pieksämäeltä. Tutkintoni sisältyy opinnäytetyö, jonka teen Pieksämäen kaupungille koskien vauvaperhetyötä lastensuojelussa, perheneuvolassa sekä lastenneuvolassa. Tavoitteenani on selvittää millaisena vanhemmat kokevat vauvaperhetyön sekä mitä kehitettävää siinä on. Tutkimustuloksia hyödynnetään vauvaperhetyön kehittämisessä. Toivottavaa olisi että jos molemmat vanhemmat osallistuivat perhetyöhön, vastaisitte kysymyksiin yhdessä.

Tutkimukseni toteutan kyselylomakkeella sekä nettikyselynä, vastauksenne tulevat täysin nimettöminä. Vauvaperhetyöntekijä on toimittanut teille tämän kirjeen, vastattuanne sulkekaa lomake kirjekuoreen. Tämän jälkeen vauvaperhetyöntekijä toimittaa suljetut kirjekuoret suoraan minulle. Näin voimme taata täyden luottamuksellisuuden ja yksityisyyden teille. Halutessanne voitte vastata kyselyyn myös osoitteessa

<http://www.webropolsurveys.com/S/4E61FF7193976E5E.par>

Toivon teidän varaavan hieman aikaa vastauksiinne, sillä jokainen vastaus on tärkeä. Voitte jatkaa vastauksianne kääntöpuolelle. Vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisesti ja lomakkeet hävitetään opinnäytetyön valmistuttua huhtikuussa 2013. Tämän jälkeen työni on kaikkien lainattavissa internetin Theseus- opinnäytetyötietokannasta sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun kirjastosta.

Pyydän teitä ystävällisesti palauttamaan lomakkeen vauvaperhetyöntekijällenne viikon päästä tämän kirjeen saamisestanne tai viimeistään 30.tammikuuta 2013. Jos vastaatte nettikyselyyn, viimeinen toivottava vastauspäivä on 30.tammikuuta 2013. Kiitän antamastanne ajasta ja vastauksistanne.

Sosionomiopiskelija

Pia Kannosto
 Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi AMK
 Diakonia ammattikorkeakoulu

1. Millä tavalla tulitte vauvaperhetyön asiakkaaksi?

2. Kuinka usein tapasitte perhetyöntekijääänne?

3. Olivatko tapaamiset ajallisesti ja määrällisesti riittäviä? Perustele

4. Kuinka hyvin pystyitte keskustelemaan vauvaperhetyöntekijän kanssa ongelmistanne ja huolistanne? Millaiset asiat helpottivat keskustelua?

5. Koitko tullee kuulluksi vauvaperhetyön aikana? Millaisissa asioissa sinua kuunneltiin/ mistä olisit kaivannut lisää keskustelua?

6. Olisiko työntekijän työskentelyssä mielestänne jotakin kehitettävää? (esimerkiksi yhteistyö teidän kanssanne jne.)

7. Minkälaiset asiat vauvaperhetyössä tukivat teidän ja lapsenne välistä suhdetta? (esimerkiksi: neuvot, keskustelut, yhteinen tekeminen...)

8. Tulitteko vauvaperhetyön aikana läheisemmiksi lapsenne kanssa? Millä tavalla tämä näkyy mielestäsi suhteessanne?

9. Mitä hyötyä vauvaperhetyöskentelystä oli sinun ja lapsesi väliselle vuorovaikutukselle?

10. Olisitteko toivonut lisää tukea teidän ja lapsesi välisen vuorovaikutukseen? Jos olisitte niin millaista?

11. Mitkä asiat vauvaperhetyöskentelyssä tukivat vanhemmuuttanne?

12. Olisitteko toivonut lisää tukea vanhemmuuteen? Jos olisitte niin millaista?

13. Jos asutte parisuhteessa, niin mitkä asiat vauvaperhetyössä tukivat parisuhdettanne?

14. Auttoiko vauvaperhetyö teitä jaksamaan paremmin? Millä tavalla?

15. Olisitteko toivonut lisää tukea johonkin muuhun? Mihin ja miten?

16. Mitä muuta kehitettävää vauvaperhetyössä mielestänne on?

LIITE 2. Analyysirunko

Esimerkkejä vanhempien vastauksista

	Alaluokka	Yläluokka	
”... keskustelut, kuunteleminen...” ”... keskustelut...” ”...sai vastauksia askarruttaviin asioihin...” ”Sain hyviä neuvoja arkeen...” ”...neuvot...” ”... vuorovaikutustaitojen opettelu...” ”...mallintaminen...” ”...hyvä palaute...” ”...yhteinen tekeminen...” ”...yhdessä olo...” ”Työntekijä teki kodinhoidollisia tehtäviä, jäi levähtämisaikaa...” ”Perhetyöntekijä otti vastuun, jäi lepo/hengähdysvetki...” ”... työntekijä otti vanhemmat lapset, sain keskittyä vauvan imettämiseen...”	Keskustelut Vanhempien ohjaaminen ja neuvonta Palautteen saaminen Yhteinen aika perhetyöntekijän kanssa Vanhempien saama lepo	Asiat, jotka tukivat varhaista vuorovaikutusta ja kiintymyssuhdetta	VANHEMPIEN KOKEMUKSIA VAUVAPERHETYÖSTÄ
”... eri kehitysvaiheet selkiytyivät...” ”... oppi käsittelemään lasta...” ”Tulin lapseni kanssa läheisemmäksi...” ”...toi päivätoimintaan rauhallisuutta...” ”...tasasi odotuksia päivittäisissä tehtävissä...” ”...löytyy aikaa lapselle...” ”... nautin myös omasta vapaa-ajasta ja luotan että se on myös hyväksi minulle ja lapseni kehitykselle. Minun ei siis tarvitse olla aina kiinni lapsessani.” ”... varmuutta omaan tekemiseen...” ”...asiat saaneet todellisemman muodon...”	Lapsen kehitystä tukeva Tunne lähentymisestä Päivärytmi tasaantunut Kehittänyt vanhempaa Asiat todentuntuisemmat	Lapsen ja vanhemman suhteen tukemisen vaikutukset	